

DOMOVINA

Stev. 16.

V Ljubljani, 17. maja 1918.

Leto I.

Za našo deklaracijo.

Dva velika shoda se vršita binkoštna praznike za jugoslovansko deklaracijo.

V nedeljo, 19. maja se vrši ob 2. popoldne

v Trbovljah

shod, na katerem govore poslanci dr. Anton **Korošec**, dr. Vladimir **Ravnihar** in dr. Ivan **Benkovič**.

Na binkoštni ponedeljek, 20. maja je ob 1/23. popoldne shod

na Rakovniku pri Št. Janžu

za dolensko stran. Na shodu govorita poslanca dr. Anton **Korošec** in dr. **Rybař** ter stolni vikar urednik **Smodej**.

Udeležite se shodov v čim največjem številu!

Binkoštna skrb avstrijskih ministrov.

Mirnih binkoštnih praznikov avstrijski ministri letos ne bodo imeli. Mučile jih bodo hude skrbi, kam so pripeljale njihove nezmožnosti in vladoželjnost Nemcev našo državo in kaj bo iz te monarhije, ki bi se morala v vojni pomladiti in utrditi, ki pa kaže sedaj vedno večje razpoke in ki se nahaja v vedno obupnejšem položaju.

V drugih državah pomagajo prenašati vojne skrbi ljudski zastopniki, parlamenti. Poslanci poznajo najbolje težave ljudstva in poslanci tudi najlažje svetujejo in pomagajo vladam. Nanje odlagajo v drugih državah odgovornost za razne sklepe in ukrepe, od njih zahtevajo vlade, naj iščejo novih denarnih sredstev, novih potov in načinov za preživljanje ljudstva, za odstranitev raznih ovir in nasprotstev.

Pri nas so poslali poslance domov. Zbali so se jih, kaj bodo rekli, ker je začela vlada zopet z nasilstvi, ker hoče, da naj postane Avstrija nemška država, kot bi bili Nemci v tej državi v večini. Za enkrat se je poslanca res odkrižala, toda trajno to ne gre. Ljudstva, tudi nemško, poslansko zbornico potrebujejo in v času, ko se širi povsod vedno bolj demokratizem, je vladanje brez parlamenta nemogoče. Nemogoče pa še posebno v času, ko manjka vsega, kar človek potrebuje. Vladanje brez parlamenta, absolutizem, vodi do nevarnega ljudskega gibanja. Kaj to pomeni, vidimo v Rusiji. Brez parlamenta tudi ni mogoče priti do miru.

Kako tedaj priti zopet do parlamenta. To je največja skrb vlade. Domov ga je bilo lahko poslati, toda zopet ga sklicati in v njem dobiti večino, ki bo glasovala za vladne

predloge, za povišanje davkov, za razna vojna bremena, to je pa nemogoče. Večino bi bilo lahko dobiti, toda odstopiti bi morala vlada in na krmilo priti nova, ki prizna enakopravnost vseh narodov in njihovo samoodločbo. Tega pa od avstrijskih ministrov ne smemo pričakovati. Parlament razpustiti in razpisati nove volitve! To bi bilo še bolj nevarno, kajti v zbornico bi prišli le še bolj odločni poslanci in volilni boji bi politične strasti še bolj razvneli.

Še bolj pa mora nagubati ministrski predsednik svoje čelo, če začne razmišljati o notranjem položaju v monarhiji. Nikdar niso bile narodne strasti tako hudo razburkane kot sedaj, nikdar razdalje med narodi večje kot v teh dneh. Nemci hočejo kot bi bili blazni, kot bi ne videli duha časa, neomejeno gospodstvo v državi, suženjstvo vseh ostalih narodov. Pri tem ne poznajo nobenih ozirov več ne na državo in ne na dinastijo, kar so popreje vedno povdarjali. Javno nastopajo zato, da bodi država nemška, ali pa naj se razbije, javno govorijo proti vladarski rodbini, zlasti proti cesarici, Nemcem pomagajo Madžari. Nenemški narodi so pa odrasli nemškemu jeroilstvu in jasno in odločno zahtevajo svojih pravic in svoje svobode. Vsled nezmožnosti vlade se zdi, da so nasprotja med narodi nepremostljiva in da katastrofa ne more izostati. Če Seidler o tem razmišlja, gotovo ne more spat.

Mi Jugoslovani v narodnem oziru v binkoštnih praznikih ne bomo imeli posebnih skrbi. Vlada nam je sicer napovedala boj, napovedala, da je pripravljena pomagati Nemcem, da nas ugonobijo, a vse to nas ne vznemirja. Naše vrste so sklenjene, vsak dan bolj organizirane, vsak dan bolj navdušene in pripravljene žrtvovati vse, da dosežemo svoje cilje, ki smo si jih postavili in ki jih vidimo popolnoma jasno pred seboj. Mi vidimo pred seboj le svobodno, samostojno Jugoslavijo. To dosežemo, ali pa poginemo.

Še ena beseda o „Stari pravdi“.

(Iz dopisov o tem vprašanju.)

Dragi prijatelj!

V nekem kraju — recimo ob Dravi na Koroškem — sta se naselila v davnih časih dva človeka: eden je bil bogat in mogočen, drugi je bil siromak, skromen in ubog. Takrat še ni bilo ne zakonov, ne postav, ne sodnikov, ne sodišč: ljudje so živeli po tistem božjem ali naravnem zakonu, ki nam je zapisan v srce in nam natančno pove, kaj je pravica in kaj je krivica. Rod mogočnega posestnika je hitro rasel in je zahteval več zemlje: šel je in je vzel, oziroma ukradel kos siromakove zemlje. Siromak se je skliceval na svojo pravico, češ, da je njegova last; toda mogočnej se za to ni zmenil, ker je vedel, da ni sodnika, ki bi sodil, a siromak si ne more pomagati. Da bi zavaroval svojo krivico, je mogočnej oborožil svoje hlapce, in kako naj si siromak pomaga? Ko je mogočni sošed potreboval zopet zemlje, prisvojil si je del siromakovega posestva in tako je počasi kos za kosom — spravljal vso siromakovo zemljo pod svojo oblast. Siromakov rod je na ta način postal suženj na svoji lastni zemlji, moral je delati za svo-

jega gospoda in je moral biti vesel, da je smel sploh živeti. Toda počasi se je pomnožil tudi rod sužnjev in ko se je zavedel svojega položaja, je spoznal, da se mučje zgodila velika krivica. Mlajši so slišali od starejših, da je bil nekoč rod siromakov gospodar na lastni zemlji in da mu je sosed nasiloma odvzel kos za kosom. Tako je prišlo, da se je rod siromakov-služnjev uprl in je zahteval svoje pravice, svojo »staro pravdo«. Gospodar pa je poslal svoje oborožene hlapce, ki so upornike pobili. Tako je šlo to naprej: sužnji rod je trpel, trpel je na lastni zemlji in je moral biti zadovoljen, če mu je bilo dovoljeno peti pesmi v svojem jeziku. Od časa do časa se je rod siromakov spomnil onih starih svobodnih časov — spomin na stare pravice se je vlekel kakor rdeča nit skozi njihovo bedno življenje.

Tako je bilo to vse do današnjih dni, ker ni bilo ne zakonov, ne postav, ne sodnikov, ne sodnij. Prišlo je tako daleč, da je del sužnjev, ki se niso več zavedali svojega suženjstva, stal na strani svojih zatiralcev.

Mogočni rod se je izpremenil v same gospode, ki so živeli od žuljev svojih podanikov in ti so se čudili, kako da so sužnji nezadovoljni. Kaj hočejo? Ta zemlja je vendar naša last! Naši predniki so jo zasedli (niso hoteli reči ukradli, kajti tatvina, tudi če je zastarela, ostane tatvina!). Zato gospodje niso mogli razumeti, kaj hočejo sužnji.

Toda med tem se je izpremenil svet. Nastali so zakoni in postave, prišli so sodniki in sodnije in med ljudi je prišlo spoznanje, da smo vsi enaki, da ni ne gospodov, ne sužnjev — da smo vsi ljudje in da ima vsak človek pravico do svojega življenja. Rod siromakov se je predramil in je zahteval svojo last nazaj. Rod mogočnejšev pa je rekel, da ima on na tej zemlji svoje pravice. Kdo naj razsodi ta spor? In tu je rod siromakov pregledal svojo žalostno zgodovino od začetka do konca in je našel spomine svojih očetov, ki so že v davnih letih ugovarjali proti krivici in so zahtevali svojo »staro pravdo«. Za pravičnega sodnika je seveda vseeno, ali se je to zgodilo ali ne, ker krivica ostane čez stoletja še vedno krivica in senemore nikoli v pravico izpremeniti — toda za rod siromakov je častno, ako more dokazati, da so se njegovi predniki v onih časih, ko se niso mogli braniti proti nasilju, sklicevali na svojo pravico. In ta pravica je bila izražena v »stari pravdi«.

»Stara pravda« — to je res — ni bila napisana — a vkljub temu je bila v nji zapopadla pravica. Mogočni sosed tudi ni imel zakona, in če ga je imel,

si ga je ustvaril sam in je bil krivičen, ker je delal krivico. To je bil zakon mogotca, ki uničuje sosedu, ker si ta ne more pomagati. Tak zakon pa nima veljave, ker je po zakonu krivica nemogoča. Ako so pred nekaj leti ljudje še priznavali suženjstvo, ga danes nihče več ne priznava in iz tega enostavnega razloga odpadejo vse predpravice, ki so si jih tekom stoletij prilastili mogočnejši.

Po tej primeri moremo presoditi pomren »stare pravde« za nas. Naš narod se v svojih začetkih, ko še ni mogel ustvariti svoje kulture in svoje obrambne sile, ni mogel sklicevati na nič drugega, nego na pravico in v svojih najtežjih časih se je spomnil na »staro pravdo«. Ta nazor je postal nekak njegov življenski nazor, ker je čutil, da s surovostjo ne more uveljaviti svojih pravic. Danes ves svet priznava, da je tak nazor bolj dostojen za človeka, nego oni nazor naših sosedov, ki hočejo z nasiljem uveljaviti svoje krivice.

Misel na »staro pravdo« se vleče kakor rdeča nit skozi vso našo zgodovino. Nismo se je zavedali vselej v enaki meri. Vidimo samo, da se je ta misel prebudila ob vsakem gibanju zopet in zopet, najbolj v 16. veku, potem pa je odmevala samo v posameznih dogodkih. Pozni vnuk »stare pravde« ni razumel v vsem njenem obsegu — videl je eno edino zlo — lastno trpljenje in se je boril proti svojim gospodom. Vidimo pa tudi, da je slovenski narod pod geslom »stare pravde« združil svojo največjo moč in da je bil silnejši takrat kadar se je stare pravde zavedal — in slabši takrat, kadar je na njo pozabil.

In to, kar se godi danes, kaj je to drugega, da se ves narod do zadnjega moža, do zadnje žene in otroka zaveda svoje »stare pravde«, svojih starih pravic, da zahteva svojo zemljo in svojo svobodo, da hoče biti na svoji zemlji svoj gospod.

Torej vidite, dragi prijatelji, da se naša zgodovinska »stara pravda« popolnoma krije z našimi sedanjimi zahtevami in da je ona v drugi obliki — samoodločba narodov.

Vem, da je v teh časih bolj treba misliti na sedanjost in bodočnost, nego na preteklost in da imamo popolnoma pravico zahtevati svojo državo na podlagi naših naravnih pravic — ker smo kulturno razvit narod, toda spomin na »staro pravdo« le podkrepi naše zahteve, ker vidimo, da so že naši dedje imeli svojo času primerno zahtevo po svobodi. Seveda: takrat so odločevali grajščaki in ne narod — danes pa odločuje narod in ne grajščaki —

zato bo naša doba lahko v polni meri izpolnila vse, kar zahteva naša »stara pravda«.

Naši sosedje se seveda temu upirajo, ker se ne smujejo živeti od tujih žuljev. Toda mi smo delali tlako več ko tisoč let. Mislimo, da je dovolj. Evropska kultura je prinesla s seboj oni temeljni zakon, po katerem se bo posledje sodilo. In mi moremo s ponosom stopiti pred sodišče in podati dokaze — svoje »stare pravde«.

Ta čas se bliža in ni več daleč. Zato, narod, pripravi se!

Treba je, da zahtevamo vsi isto, kakor en sam mož. Suženjbo posledje ta, ki bo hotel biti. Kdor hoče biti, mu ne branim, a nihče nima pravice druge prodajati v suženjstvo. Ko bi bili naši dedje kot en mož stali za svojo »staro pravdo«, mogoče da bi bili že takrat dosegli več. Toda eni so se borili in drugi so gledali in čakali. Sadove svobode bi vsak užival rad — boriti se za njo — ni vsak hotel. Zato so vsi propali.

Upam, da je sedaj vam jasno, zakaj sem poklical ta zgodovinski spomin in zakaj jaz v njem dandanes vidim več, nego se je videlo doslej. Ako sem sodil previsoko, je to manjša napaka, nego če bi bil sodil prenizko. To je splošna slaba lastnost naše dosedanje pisave o zgodovini, ker nismo znali iz nje dobiti vodilne ideje. Narod živi kot narod le tedaj, ako ima svojo vodilno misel, ker to je znamenje, da se zaveda samega sebe in svojega življenja. In če premerite našo zgodovino od začetka do konca, ne najdete v nji nobene misli, ki bi se bila bolj ponavljala od misli na »staro pravdo«.

Drugi narodi so si napisali svoje državotvorne zakone, tekom let so nastali temelji njegove državne samostojnosti. Naše slovenske samostojnosti je bil prej konec, predno je bila napisana na papir. Izražena je bila v onem molčnem kamenu na Gosposvetskem polju in v poročilih, ki so se ohranila od rodu do rodu. Ta poročila nam govore o »stari pravdi«, ki je potem spremljala narod skozi njegovo suženjstvo po cela stoletja.

Mi nismo »premagan« narod, mi smo krivično »podjarmljen« narod, in proti temu je protestiral narod s svojo »staro pravdo«. Naše dežele so postale celo »dedne« (tudi krivice je mogoče podedovati). Toda te dednosti ni naš narod nikoli potrdil, pač pa je ugovarjal proti nasiljem, ki so se mu godila in to v imenu »stare pravde«.

Zato ni brez pomena, da v teh važnih časih premišljamo o tem.

Drž. poslanec dr. Vladimir Ravnihar:

Slovinci.

(Konec.)

Agrarno vprašanje.

Pa zopet ne smemo pozabiti na posebno sestavo našega naroda, ki je po veliki večini agrarnega značaja. Zato smatram za eno najbližjih in poglobitvinih socialnih naših nalog: rešitev problema našega malega in srednjega — drugih itak nimamo — kmetkega posestnika. Iz tega se je rekrutiralo naše meščanstvo, naša inteligenca. Še danes črpamo iz njega svežih svojih sil. Našo mejo na Koroškem, Štajerskem in Primorskem straži kmet. Na njem je, da brani in čuva rodno grudo, tedaj moramo v svoji bilančni knjigi računati z nenadomestljivo izgubo. To grudo ne samo obdržati, ampak izgubljeno skušati pridobiti nazaj — mora biti prva zapoved vsakemu narodu. Lastninska pravica do grude odločuje o mejah dotičnega naroda. Domovina!

Vidimo torej, kako važno je prav za nas Slovence kot narod poljedelcev kmetško vprašanje. Tem važnejše, ako se pripravljamo na industrializacijo, ko bode kmet moral vže biti usposobljen, da zadosti vsem zahtevam in potrebščinam industrialnega življenja narodovega, ko bode moral misliti na najintenzivnejšo izrabo prirodnih sil. Spoznavanje teh sil s pomočjo tehnike in kemije, uporaba stroja v poljedelske svrhe, uvide-

vanje važnosti najrazsežnejše združne organizacije — te naloge čakajo tudi našega poljedelca. Zato pa, če kdo v našem narodu, potrebuje kmet naš lastne strokovne organizacije.

Kmetu lastno strokovno organizacijo.

Socijalna demokracija, ki je znala izborni organizovati industrialno delavstvo, je zama poskušala pod svoj prapor priključiti poljedelca. Temeljna misel socializmu, da je odstraniti zasebno lastnino kot temelj sedanjega družabnega reda in vpeljati skupno lastnino kot temelj novemu družabnemu redu, ta misel, ki je tako vabljiva za brezimnega delavca, ostala povsem nerazumna poljedelcu. Vsaki poljedelec je nekaj kapitalista in nihče ni tako ljubosumen na svojo nepremično in premično posest kakor on. Recite danes kmetu, pa naj bo še tak revež in zadolžen čez glavo, da se priklupi stranki, ki ima namen podružabiti proizvodna sredstva, javno organizovati produkcijo ter javno razdeliti dobra — zavrnil vas bo kot bitje z druge neznane zvezde. Nemški socialista David priznava, da gospodarska načela, ki veljajo za veliko industrijo, ne veljajo tudi za poljedelstvo. Obratni stroški za veliko produkcijo pri poljedelstvu se stopnjujejo bržko se preide k intenzivnemu obratovanju, pri industriji ravno nasprotno. Vodja francoskih socialistov Jaurés pravi: »Zemljišče kmeta je kos njegovega življenja. Na njem je stala njegova zibel, ono leži blizu pokopališča, na katerem počivajo njegovi starši in na

katerem bo počival enkrat sam. In s prostora pod lipo pred hišo lahko vidi cipreso, ki bo senčila njegovo zadnje spanje.« Kmetovo zemljišče je obris in pojem domovine.

Naš kmetovalec je zadolžen do grla (l. 1913). Prevelika priljubljenost zadolževanja je naravnost proletarizirala našega poljedelca. V modernem kmetovalstvu nezadostno šolan, da bi z intenzivnim obratovanjem izrabil svojo posest, na drugi strani pa nezadosten trg, kamor bi razpečeval svoje pridelke, mu dela skoro nemogoče, da bi dosegel obrestovanje ali celo amortizacijo svojih dolgov.

Smeri, v katerih je iskati rešitev naše male in srednje kmetске posesti, nam kažejo te-le pripomočke.

Regulacija hipotekarnega in osebnega kredita (razdolžitve). Hipotekarni kredit naj bi bil nizko obrestovan in neodpovedljiv, vračljiv pa v malih letnih rentah. Splošna prisilna amortizacija hipoteknega posojila. Ustanovitev deželnih hipoteknih bank, ki naj bi imele monopol za dajanje hipoteknih posojil na kmetška posestva. Najvišja meja hipotekarne zadolžitve: posojilo čez to mejo osebno. Podlaga osebnega kredita bi bila le osebna spretnost, zaupanje dolžnikov, produktivnost njegovega premoženja — kakor je to pri trgovcu ali obrtniku. Menijo je izključiti, tudi na osebni kredit velja le dolžno pismo. Eksekucija na posestvu je nedopustna za osebni kredit. Osebni krediti naj posredujejo Raifeiznovke.

Gospodarstvo.

Da ljudje ne beže s kmetov. Dejstvo, da beže ljudje bolj in bolj v mesta in druge tvorniške kraje, dela vsem pametnim vladam veliko skrbi. Koliko rodovitne zemlje ostane vsled pomanjkanja delavnih moči neobdelane in koliko revščine se zbira vsled rastoče draginje po mestih. Po vojni bo v tem oziru skoro gotovo še hujše, ker bo ostalo v mestih veliko število sedanjih vojakov, zato, ker so se odvadili kmetijskega dela in ker so skušali med vojno mestno življenje. Kakor posnamemo iz znanstvenih poročil, študirajo vprašanje, kako preprečiti, da bi ne bežali ljudje s kmetov v mesta, zlasti pridno na Francoskem. Kot najuspešnejše sredstvo svetujejo, da naj se industrija decentralizira, to se pravi: velike tovarne naj se razdele v veliko majhnih oddelkov. Te pa naj se premesti na kmete. To velja za vse tovarne, kjer je taka razdelitev mogoča. Kot dokaz za uspešnost tega sredstva se sklicujejo na izkušnje v okolici francoskega mesta Saint - Etienne. To mesto je šlo začetkom 19. stoletja le 25.000, vsled naraslih tovarn pa leta 1916 nad 150.000 prebivalcev. Do leta 1900 so stanovali večinoma vsi delavci v mestu samem. Pred 15 leti pa so začeli graditi s pomočjo naravnih vodnih sil elektrarne, ki so lahko dajale električen tok tudi po vseh vaseh. Z elektriko so se začeli seliti na deželo tudi tkalni stoli iz velikih tovarn. V 16. letih je v mestu Saint Etienne padlo število tkalnih stolov za 870, dočim se je v njegovi okolici število tkalnih stolov v istem času podesetorilo. — Iz navedenega se vidi, kako važna bi bila pri nas izraba vodnih sil v električne svrhe.

Ženske za poljedelstvo. Angleško ministrstvo je izdalo več odredb, katerih namen je manjšati pomanjkanje delavnih sil, da se pritegnejo poljedelstvu kar največ mogoče ženske. V prvi vrsti naj bi se posvetile kmetijstvu ženske, ki so se že dosedaj ž njim pečale, v drugi vrsti ženske, ki žive na kmetih brez pravega dela in v tretji vrsti druge ženske, ki bi bile voljne se posvetiti temu poklicu. Da se ženske takoj pritegne k delu, so ustanovili posebne ženske odseke po vseh okrajih, ki naj pridobivajo ženske za kmetijska dela in vzbujajo zanje zanimanje in ljubezen. Poljedelsko ministrstvo izobražuje več potovalnih učiteljev, ki naj po skončani šoli po celi državi agitirajo med ženskami v prilog kmetijstva. — Pri nas smo v tem vprašanju morda nekoliko pred Angleži. Naše ženske so namreč že med vojno hrabro prenašale skoraj vso pezo kmetijskega dela.

Pospeševanje kmetijskih strojnih zadrug. V državah, kjer je še mogoče izdelovati in kupovati stroje za zasebne gospodarske potrebe, polagajo oblasti posebno važnost, da podpirajo nakup strojev, ki lahko nadomestujejo na polju človeško in živinsko delo, pri vsem tem pa še kmetu pridobijo veliko časa. Francosko poljedelsko ministrstvo

Institucijo nedeljivih in nezadolžljivih rodni kmetijskih domov in je uveljaviti zakonitim potom. Enako tudi posebno dedno pravo. Kmetijski stan se organizuj v oblikatornih kmetijskih družbah javnopravnega značaja z razsežno socialno-politično agendo. Podpirati je zasebno-gospodarsko samopomočna stremjenja in melioračna podjetja. Obligatno zavarovanje proti elementarnim škodam. Zahtevati je reformo strokovnega šolstva. Zadrugištvu je izgraditi do najskrajnejših posledic.

Tak je torej današnji gospodarski in socialni položaj naroda slovenskega. V spoznavanju tega položaja nam je začrtana smer, kje iskati pomoči in kje moramo zastaviti svoje delo. Naša politika mora torej biti v prvi vrsti gospodarska in socialna. Socialno delo in narodno delo sta pri nas istotna pojma. Prav zategadelj je organizacija v tem smislu najvišjega pomena, samo da se le ta ne sme omejit na en stan, ampak mora obsegati vse stanovne, ki so za narodovo sestavo koristni in potrebni. Delo nam je potemtakem dano, treba je samo oprijeti se ga. To delo morata spremljati vera in zaupanje v lastno moč, v svojo energijo, nič se ni treba zanašati na tujo pomoč, sami se moramo uveljavljati.

je na pr. l. 1916 izdalo za podpore strojnim zadrugam 290.000 frankov. Zadruga, ki je kupila motor in parni plug za 14.600 frankov, je prejela podpore 4000 frank. S temi stroji z lahkoto opravlja delo, ki bi ga imeli z oranjem preveč trije pari volov. Pri nas na strojne zadruge, ali pa na podpiranje kmetijstva sploh nikdo več ne misli. Denar, ki ga izdajajo na Francoskem v te svrhe, je vsekakor lep. Zneski, ki jih izdajajo za strojne puške, so seveda še neprimerno višji.

Dobiček umnega kmetijstva. Pri naših kmetovalcih je še premalo znano, koliko se pridobi z umnim poljedelstvom. Že samo čiščenje in izbiranje semena prinaša neverjetno velik dobiček. Dr. pl. Rümker, profesor na poljedelsk. zavodu vseučilišča v Vratislavi, poroča o uspehih, ki se dosežejo z izbranim semenom. Neizbrano seme je dalo na hektar 1668 kg rži ter 6332 kg slame in smeti. Z izbranim semenom pa se je pridelalo na hektarju 2985 kg rži ter 7915 kg slame in smeti, torej 1217 kg več rži, to je pri današnjih cenah (40 K za meterski stot) 486 K 80 v dobičku na hektarju. S primernim gnojenjem in umnim obdelovanjem zemlje, zatiranjem plevela itd. bi se pridelek še povečal. Zdaj v vojnem času se žalibog ne more veliko storiti v tem oziru, dasiravno bi zdaj bilo najbolj potrebno. Toda po vojni bo se morala vsa pozornost posvetiti temeljiti izobrazbi naših kmetovalcev in povdigi kmetijskega šolstva.

Pridobivanje krhljkove (tršljika) skorje. Ker se sedaj iz tujezemstva več ne dobiva raznih drož, je poljedelsko ministrstvo naročilo, da se po domačih gozdih in drugih primernih krajih kolikor le mogoče goji krhljka, katere skorja je dobro nadomestilo za take izdelke. Zveza drožistov na Dunaju (Verband der Drogenhändler, Wien III. Am Heumarkt 12) je dvignila ceno za 1 kg suhe krhljkove skorje na 3 K. Pridelovalci naj se tedaj kar naravnost pismeno obrnejo na naslov navedene zveze.

Sladkor za vkuhanje sadja. Meseca junija bo razdelila vlada 2000 vagonov sladkorja za vkuhanje sadja. Vsak bo dobil še enkrat toliko sladkorja, kot ga dobi sicer na karte. Poleg tega bodo dobili sladkor tudi šolski vrtovi in vojne kuhinje.

Zanimiv sovražnik poljskih miši. Zadnja leta so nekatere ruske pokrajine strahovito trpele od poljskih miši. Jeseni leta 1914. jih je bilo v kijevskem okraju toliko, da so imele na vsake 45 m² povpeč. po eno gnezdo. Na 1 ha je prišlo torej 2200 gnezd. Če vzamemo za vsako gnezdo le 4 miši — navadno jih je bilo samo mladičev po 6 v vsakem gnezdu — pridemo do zaključka, da je bilo na vsakem hektaru povprečno najmanj 9000 poljskih miši. Na posameznih krajih pa so se miši zalegle še v večjem številu. Na nekaterih njivah je bilo po 100—150 lukenj in rogov na 1 m². V zemlji je bilo eno gnezdo nad drugim. Škoda, ki so jo miši napravile, je bila velikanska. Ponekod je bila detelja in lucerna popolnoma uničena. Na 1 ha ozi-

Na koncu koncev moramo imeti pred očmi važno stališče Slovencev za splošno Slovansko: zadržati Germanstvo združitev Adrije s Severnim morjem. Tej novi nalogi postanemo kos le kot v vseh svojih stanovih krepak, gmočno podprt in s tem tudi kulturno razpvit narod.

Pripomba. To poročilo je bilo podano l. 1913. Mnogo se je od tedaj izpremenilo. Svetovna vojna je vse preobrnila. Tudi marsikatero misel, podano nam v tem poročilu, bi bilo danes revidirati. Kot zgodovinska dejstva pa so danes prav take vrednosti, kakor pred vojno. Poročilo se ozira le na en del, na slov. govoreči del našega jugoslovanskega naroda. Danes je na programu Jugoslavija. Prav bi bilo, da bi razpredli razpravo na enake razmere pri Hrvatih in Srbih, te primerjali z našimi ter na ta način proučili ves svoj položaj. Iz dosedanjega razvoja bi se pokazalo, kaj imamo, česa nimamo in zlasti katere vrzeli bi bilo nam še izpolniti, da dobimo čim popolnejšo celoto. Nastopivša Jugoslavija potrebuje vseh naših duševnih in telesnih sil, ako naj je zgradba dovršena. Zato pa moramo opravem času vedeti, kje nam je zastaviti svoje sile, da ob dolem trenutku ne nastane prazen prostor — ki bi ga vtegnil izpolniti in zasesti — tujec.

mine je šlo v izgubo 9 q zrnja, detelje in lucerne pa 23—28 q. Oblastnije so se ravno pripravljale na preganjanje in uničenje mišje zalege, spomladi leta 1915 pa so opazili, da je večino miši vzela — zima. Nekaj jih je podušila povodenj, nekaj neprestana vlaga, nekaj pa mraz. Preteklo zimo je bilo namreč le malo snega, pač pa je deževalo, da so večkrat nastale povodnji.

Poljedelstvo v Romuniji. Do leta 1829., odkar se je odprlo za romunske trgovske ladje Črno morje — je trgovala Romunija največ z živino, volno, voskom, vinom, soljo, kožami in slanimi ribami. Od takrat naprej se posveča Romunec v prvi vrsti poljedelstvu in seje žito. Glavna žitna pridelka sta pšenica in koruza. Pšenica je dobičkanosna, koruza pa sadi Romunec le iz stare navade in ljubezni, kajti v Romuniji živi ljudstvo po večini od koruze. ¼ prebivalcev v Romuniji uživa pšenični kruh le redkokdaj. Pšenico izvažajo. Vrednost žitnih pridelkov je znašala v letih 1911—1913 166—204 milijone mark. Kako izpodriva žito travnike in pašnike, je razvidno iz nazadovanja živinoreje. Leta 1879. je znašala vrednost izvoza živine še 40 milijonov mark, leta 1913. pa le še nekaj čez 2 milijona mark. — Polovica poljedelsko obdel. zemlje je v rokah malih posestnikov. Njihova posestva so navadno od 1—7 ha velika. Polovica zemlje odpade na veleposestva. Ker so kmetijska posestva premajhna, jemlje kmet v najem njive veleposestnikov. Zaostalost Romuncev se vidi v tem, da izvažajo surovine, kože, volno itd., za drag denar pa kupujejo nazaj izdelke iz teh surovin.

Razlika med belimi in rjavimi kurjimi jajci. Menda nesejo bela jajca le one vrste kokoši, ki imajo bele uhlji, rjava jajca pa kure z rdečimi uhlji. Poskusi z umetnim valenjem v valilnikih kažejo, da so rjava jajca manj plodovita kot bela. Navadno je od 100 belih jajc plodovitih 90—92 odstotkov. Rjava jajca so tozadevno za 2 odstotka slabjša. Iz belih oplojenih jajc izleze 75 odstotkov piščet, iz rjavih oplojenih jajc pa le 60—63 odstotkov. Dosedaj se še ni dognalo, kje leži vzrok teh razlik.

Amerikanci in poljedelski stroji. Da bi pospeševalo napredek v poljedelstvu, obrača od leta 1916. naprej poljedelsko ministrstvo Združenih držav kar največjo pozornost vprašanju poljedelskih strojev. Določilo je na leto 10.000 dolarjev samo za to, da bi štiri strokovnjaki ves čas posvečali le preiskavi te stvari. Dognati imajo, katere vrste stroji so za posamezne kraje in za razne obrate najprimernejši in kateri način obratovanja najučinkovitejši ter najcenejši.

Nemških hiš in posestev je na Slovenskem vedno manj. V Ljubljani je prešle cela vrsta hiš v slovenske roke. V zadnjem času je prodala Marija Elsner svojo hišo na Krakovskem nasipu trgovcu Fr. Igliču, I. Ludwig pa hišo na Bleiweisovi cesti trgovcu Iv. Korencanu. Kneza Auersperga veleposestvo in grad na Igju je kupil gosp. Palme, uradnik Gospodarske zveze v Ljubljani.

Sadjarstvo na Ogrskem. Zadnja števila na Ogrskem kaže, da je vseh sadnih dreves 75 in pol milijonov. Največ je češpelj (30,5 milijonov), jabolk polovico manj, hrušk, češenj, višenj in marelic je po 5—7 milijonov, orehov in breskev po 4 milijone, kostanjev, mandeljevih dreves, kuten in drugih sadnih dreves le po nekaj 100.000. Povprečno daje eno drevo 15 kg sadja, skupaj okroglo 12 milijonov q ali 120.000 vagonov. Vrednost sadne letine se ceni najmanj na 70 milijonov K. Doma povžijejo na Ogrskem od pridelanega sadja nad 5 milijonov q, en prebivalec torej 30 kg. 4 milijone q porabijo v žganjarnah, slaba 2 milijona po raznih tovarnah za izdelovanje sadnih konzerv. Ostanek izvažajo. Zadnja leta je izvažala po 700.000 q sadja v vrednosti 20 milijonov kron.

Pospeševanje ovčje reje. Tudi o tej gospodarski strani ne moremo ničesar navajati, kar bi se pri nas med vojno zanj kaj storilo. Strokovni listi pa poročajo o posebnem načinu pospeševanja ovčjereje na Francoskem. V tej državi je sicer od leta 1840. do danes padlo število ovac od 32 milijonov na 16 milijonov, vendar so sedaj ovce po svoji kakovosti neprimerno boljše kot nekdanj. Izkazalo se je, da pride danes v klavnice od vseh ovac ⅔ pitanih, ki tehtajo več kot so povprečno tehtale ovce v prejšnjih časih,

ko so jih še po starem vzrejali. A danes rabijo za ovce, ki prihajajo pod nož, le $\frac{1}{3}$ časa, ki so ga preje ovčarji potrebovali za vzrejo ovac, da so bile godne za mesarja. Ovce pitajo zlasti z odpadki sladkornih tovarn in žganjarn. Najvažnejšo vlogo v ovčereji igra danes ovčar. Ta danes ne sme biti več neizobražen. Poznati mora, katere ovce so najboljše za pleme in katere za pisanje. Znati mora ovce striči, jančke rezati, mora vedeti, kako ravnati z brejimi ovcami in z ovčjimi materami. Tudi na ovčje bolezni se mora spoznati, da je zmožen pomagati vsaj za prvo pomoč. — Ker je število ovac med vojno zopet padlo, je sklenilo francosko poljedelsko ministrstvo pospeševati ovčerejo s tem, da ustanovi v Rambouilletu posebno šolo za ovčje pastirje, v kateri se bo vsako leto na državne stroške izučilo 35 vojnih invalidov, drugim kmetijskim šolam pa priključilo za ovčarstvo posebne oddelke. Na eni strani upajo, da bodo tako posestniki dobili sposobne ljudi za ovčarje, vojni invalidi pa se bodo mogli posvetiti enemu izmed najprijetnejših poklicev v poljedelstvu. Na francoskem je dobival ovčji pastir pred vojno plače 1200—1300 frankov na leto.

Kakšen vpliv ima barva konjske dlake na zdravljenje garij. Barva konjske dlake ni brez vpliva na zdravljenje garij. Najhitreje ozdravijo črni konji, že bolj dolgotrajna je garjeva bolezen pri rjavih konjih, še dalj časa pri fuksih, najtežje pa je zdraviti belce. Prave razlage za to še ni, vendar menijo, da se garje pri živini, ki ima belo kožo, zarijejo v njo globokeje, dočim si garje pri črni koži bolj na površju kopljejo rove. Bele konje je treba večkrat mazati z zdravili, ker je le tako mogoče, da seže njih vpliv globokeje v kožo.

Nekaj o kozi. Ceni se, da je danes na svetu 80 milijonov koz. Od eh jih živi v Evropi 20 milijonov. Kozje rede v večjih čredah v zapadnem delu Severno-ameriških Združenih držav. Drugod vzrejajo kozje skupaj le v manjšem številu. V azijskih gorah Himalaje živi vrsta divjih koz, ki je zelo podobna kozam prvotnega rodu. Nekdanja koza je bila manjša kot današnja in imela je roge. Umna kozjereja izpreminja kozo skoraj v vsaki deželi drugače. Največja razlika je v legi rogov ter v uporabnosti živili. Najboljše kozje za mleko izreja Švica, kjer slove takozvane »sanske« kozje. Kozja imenovana »Angora« živi v Mali Aziji in daje najboljše volno. Ovca je kozi v najbližjem sorodstvu. Križanci teh dveh živali so sicer redki, vendar pa ne nemogoči. Pogostejše se pare v naravi divje in domače kozje, katerih potomci so plodoviti.

Varujte ptiče. Po Veliki noči sem prišel slučajno onstran Alp. Narava se je zbudila iz zimskega spanja, zbuvalo se je novo življenje. Čudil sem se, da sem v onih krajih slišal več ptičjega petja nego pri nas v južnejših krajih. Kmalu sem tudi spoznal vzrok temu. Pri vsaki hiši je vrt s sadnim drevjem, na vsakem vrtu pa več kletk, v katerih gnezdiijo ptiči: kosi, senice, ščinkovci itd. Njih petje razvedri človeka, oni pa so tudi koristni sadnemu drevju, ker pobirajo škodljivi mrčes. To je priporočljivo in posnemajna vredno. Nastavimo na sadnem drevju kletke za svoje drobne prijatelje, imeli bomo od tega korist in razvedrilo!

Žolna kot uničevalec škodljivih mrčesov. Žolne se le redkokdaj — pravzaprav nikoli — lotijo zdravih dreves. Luknje delajo le v pokvarjena drevesa, ki so na tem, da se posuše. Uničujejo pa velikanske množine žuželk, ki služijo za hrano mladim in starim. Preiskava želodca pri žolnah je dognala, da je bilo v njegovi vsebini 75% škodljivih žuželk, 20% mravelj in 5% drugih neškodljivih žuželk.

Pred lakoto je obvarovala Hrvaška 17.000 hrvatskih in srbskih otrok iz Dalmacije, Bosne, Hercegovine in Istre, ki jih je sprejela do konca vojne na prehrano. Tudi za slovenske otroke, zlasti iz Goriške, bi bilo treba na ta način skrbeti.

Draginja na Češkem. S Češkega poročajo: Tu je grozna draginja. Surovo maslo velja 36—40 K kilogram, sveže svinjsko meso 32 K kilogram, prašički 3—4 tedne stari od 1200—1400 kron. Goske, ki so se komaj izglele, torej 2—3 dni stare, veljajo 40 kron komad. Prej je veljala pitana 6—9 kg težka gos 6 K. Hlevi se kmetom praznijo. Setev na polju dobro kaže; spomladna je sicer zaradi suše redka. Vse si želi miru.

Pomanjkanje na Tirolskem. Na Bavarskem hočejo nabirati žito, da pomorejo Tirolcem, katerim primanjkuje kruha.

Ukrajinska moka. Do konca aprila bi bila morala dobiti Avstrija 6000 vagonov moke iz Ukrajine, dobila jo je pa komaj 500 vagonov. — Do konca junija sedaj ni pričakovati nobene ukrajinske moke več. Ali nismo svoj čas prerokovali, ko smo svarili pred pretiranimi obljubami rajnega Czernina.

Svoj cilj moremo doseči, ko nas je itak malo, le tedaj, če bomo složni. Če pa bomo zasajali drug drugemu nož v hrbet, potem bodo imeli naši nasprotniki lahko igro, potem ostane tako, kakor je bilo doslej, to se pravi, bo le še huje, ker bodo naši nasprotniki imeli večjo moč. Potem mora polagoma izginiti tudi naš narod, kakor so izginiti polabski Slovani in druga naša plemena!

Drž. posl. dr. O. Rybář
(Na polit. shodu v Trstu 21. aprila 1918.)

Zdravstvo.

Garje (Scabies). Vsled nesnage, v kateri morajo živeti vojaki v fronti, so se garje med vojaki jako razširile. Vsled pomanjkanja mila in perila pa se je bolezen tudi med civilnim prebivalstvom jako na široko raznesla. Zategadelj je potrebno, da se širše občinstvo pouči o tej bolezni in o načinu, kako jo je mogoče odpraviti.

Garje so nalezljiva kožna bolezen in sicer se nalezijo na ta način, če človek živi v ozkem dotiku z garjevim, nalaže če spi z njim v isti postelji, ali če rabi isto perilo. Garje povzroča majhna živalica, ki se zariva v kožo in tam polaga jajčka. Imenujemo jo srbec in prištevamo jo med pajkovce. Bolezen se začne s srbenjem, ki postane posebno silno zvečer, ko se človek v postelji segreje. Zaradi srbečice se človek praska in tako se narede po koži, zlasti med prsti, okoli popka in pod pazduho, izpuščaji. Odpravit garje ni težko. Večkratno mazanje s črnim mazilom, ki ga zapiše zdravnik, posipanje s posipalnim praškom in na zadnje temeljita kopel zamo-rejo v nekaj dneh zamoriti živalice in rešiti človeka nadležne kožne bolezni. Zapomniti pa si je treba, da so garje nalezljive in da se morajo zaradi tega dati zdraviti vsi člani družine, oziroma vsi sostanovanci enega stanovanja, ki čutijo srbečico. Ko bi se dal izlečiti samo eden, bi v kratkem zopet nalezil bolezen od drugih, ki se niso dali mazati. Tudi majhni otroci se morajo tako lečiti ko odrasli.

Kako se ubranimo jetike? Jetika (tuberkuloza) je najbolj razširjena bolezen. Loti se otroka in odraslega, berača in bogatina. Več ko sedmina vseh umirlih umre zaradi jetike. Jetika se najraje prime pljuč, loti pa se lahko tudi drugih delov telesa (grla, črevesa, kosti). Pri otrokih povzroča vnetje možganske mrežne in škrofuloze. Povzročitelj jetike je majhna, prostemu očesu nevidna gljivica (bacil). Ti bacili se v telesu čudovito hitro razmnože in bolnik jih izpljuva v velikih množicah. V pljunktih ostanejo gljivice, posebno v zaprtih prostorih, v sobah, dolgo časa žive in so nevarne. — Kako postane človek jetičen? Če pridejo bacili tuberkuloze (jetike) v človeško telo in se v telesu razmnožijo, človek oboli na jetiki. Pota, po katerih pridejo bacili v telo, so različni. Največkrat najdejo pot skozi usta ali nos v pljuča potom vdihanega zraka. Pljunki jetičnih ljudi se posušijo na tleh, se razdrobijo in pomešajo s prahom. Vsled prepiha, vetra, premetavanja oblek in pohištva, pometanja, se prah vzdigne, se pomeša z zrakom in z zrakom pride v pljuča. To je okuženje potom pljunktov. Mogoče pa je okuženje tudi na ta način, da bolnik s kašljanjem meče iz sebe bacile in da tisti, ki preblizu kašljajočega stoji, naravnost vdihava povzročitelje jetike. Majhni otroci se radi plazijo po tleh, vzdigujejo tako prah in vdihavajo vase bacile, ki so bili morebiti pomešani med pljunki na tleh. — Tudi s hrano lahko nalezemo jetiko. Če so nesnažne roke kuharice ali prodajalke v trgovini prejemale jedila, se bacili lahko primejo jedil in pridejo po tem potu v človeško telo. — Zelo je razširjeno mnenje, da se tuberkuloza pogosto podeduje po starših, da jetični očetje in matere naravnost prenesejo jetiko na otroka, še predno je bil rojen. Vendar se na ta način jetika podeduje le v jako redkih slučajih. Pač pa so otroci jetičnih staršev jako sprejemljivi za tuberkulozo in prav lahko v prvih mesecih svojega življenja nalezejo jetiko od svojih staršev. — Z jetiko se lahko okužimo tudi na ta način, da pridejo bacili skozi sluznice ust ali nosa ali pa skozi zunanjo kožo v telo. Tako je mogoče prenesti jetiko potom poljubovanja, tako lahko dospejo bacili jetike v človeško telo skozi kožo iz umazanega perila na jetiki bolnih ljudi. Ko smo spoznali, pota, po katerih pridejo bacili jetike v telo, se moramo vprašati, kaj naj storimo, da bacilom zabranimo dostop do človeškega telesa. Najuspešnejše sredstvo je to, da uničimo ali odstranimo nalezljive stvari (to so predvsem pljunki z bacili) in da krepimo svoje telo. — Vsakdo, ne samo jetičen, ampak tudi zdrav človek, naj svoje izpljunkte previdno odstrani. Kajti pogosto se zgodi, da ima človek v svojih izmečkih bacile jetike, česar ne sam niti ne ve, da je bolan. Razven tega je v pljunktih še mnogo drugih bacilov, ki povzročajo pljučne katere, difterijo (davico) itd. — V vseh zaprtih prostorih, doma v sobi, v čakalnicah, v železniškem vozu, na električni cestni železnici, ne smeš pljuvati na tla. Za pljunkte morajo biti pripravljeni pljuvalniki, v katerih je nekoliko vode ali kake razkužujoče raztopine (lizol). Voda je potrebna zaradi tega, ker postanejo pljunki nevarni šele tedaj, ko se posušijo. Ogibaj se zraka, prenasice-nega s prahom! Pri dihanju zapiraj usta in dihaj samo skozi nos! Predno pometeš sobo, jo poskropi z vodo, da se ne vzdigne prah! — Poleg teh pravil skrbi za snago, za snago svojega telesa, perilo, obleko in za snago svojega stanovanja, za posteljo, tla, okna. — Krepi svoje telo! Ljudje, ki so vsled slabe prehrane, vsled pijančevanja, krokanja, prenapornega dela oslabiljeni, veliko hitreje obolijo na jetiki, nego oni, ki redno živijo, ki ne pijejo opojnih pijač, ki so dobro ohranjeni. Posebno alkohol in jetika sta velika prijatelja. Kjer je zagospodaril alkohol, tam se mu kmalu pridruži še tuberkuloza. — Perilo jetičnih ljudi naj se spravlja v posebno posodo in naj se pri pranju vsaj pol ure kuha. Če je bil kdo vsled pomanjkanja pljuvalnikov prisiljen pljuvati v svoj žepni robec, naj da ta robec še isti dan prekuhati in oprati. — Jetika je v začetku ozdravljiva bolezen. Zato naj se vsakdo poda v zdravniško oskrbo, kakor hitro opazi kako sumljivo znamenje: kašljanje, pljuvanje krvi, hiranje, hujšanje, slabost. — Dolžnost vsakega, ki je imel priliko več čitati ali slišati o tuberkulozi, je, da svoje znanec, prijatelje ali sorodnike podučiti in jih opozori na redno življenje in na pravila, po katerih se je mogoče ubraniti jetike.

Ob Soči.

O vojnokreditnem zavodu. Da naši ljudje nimajo pravega zaupanja do vojnokreditnega zavoda, temu je kriva okolnost, da je zavod postavljen v Celovec in pa da Nemci tako pridno segajo po primorski zemlji. Dosegajo je ne, ker je zavednost Primorca velika in velika tudi njegova ljubezen do rodne grude. O zavodu in njega pomenu ter o umetnosti, da se ga poslužijo naši nesrečniki ob Soči, nam podaja ugleden mož pojasnila in nasvete, iz katerih posnemamo na kratko: Zavod je ustanovljen po vzorcu enakega zavoda v Lvovu, ki deluje že dve leti. Posojila se bodo dajala le onim, ki so bili zares prizadeti po vojni in ne novim priseljencem, ki bi si hoteli šele ustvariti eksistenco v Primorju. O prošnjah za posojila do 5000 K odločuje domači kolegij cenzorjev. O prošnjah za posojila nad 5000 K do 40.000 K odločuje na podlagi poročila in predloga kolegija cenzorjev ravnateljstvo. Namen in naloga zavoda je le pomagati po vojni prizadetemu prebivalstvu do vzpostavitve svojih domov, gospodarstev in sploh do prejšnje eksistence. Zato daje posojila na nizke obresti proti dolgim plačilnim obrokom, v posebnih slučajih celo brez obresti. Podpore pa daje namestništvo, zavod ne. Finančno ministrstvo da politični oblasti primerne fonde na razpolago. Na to opozarjamo posebej. Gališki kmetje jemljejo rajši take podpore od namestništva, kakor posojila pri svojem vojnokreditnem zavodu, ako gre za manjše svote. Za Goriško-Gradiščansko z ustanovitvijo kolegija cenzorjev in z nastavo tajnika v Gorici je zavod že začel poslovati. Tajnik je gosp. vpok. deželno-sodni svetnik Matej Primožič, ki uraduje v Gorici, v Semeniški ulici št. 5. Za danes dostavljamo še to, da je nemški živeli iz Opatije, Lovrana, Gorice in drugodi podal že obilo prošnji za posojilo pri zavodu. Stvar pač treba prevdariti in se odločiti. Zatrjuje se nam ob enem, da bodo znali zastopniki jugoslovanskega in italijanskega naroda prepričati pri zavodu take nemške nakane, o kakršnih se raznaša strah, ako bi se pojavile.

Našo deželo smatrajo Nemci za svojo bodočo pokrajino. Tega ne govore samo med štirimi stenami, ampak tudi zapisati smejo to v svojih listih in očitno napovedati nam izgon iz naših vasi in trgov ob Soči ter iz goriškega mesta. Noben nemški list radi gonje proti Slovincem ni zaplenjen, kar javno smejo goniti nas z naših rodnih tal, na katerih se hočejo oni naseliti. To je Seidlerjeva politika notranja in zunanja. Za nas je le ena rešitev: Jugoslavija! Ko so bili ob Soči visoki gospodje z Dunaja, so nam obljubljali in napovedovali pomoč, obnovo dežele, lepšo bodočnost, sedaj pa nam lepo razlagajo nemški listi, kako se nam v resnici hoče »pomagati« ...

Gorica zadnja postaja. Strašno je to, kako delajo z begunci, ki se vračajo domov. Tam zunaj po begunskih taboriščih komaj čakajo, da se iznebe beguncev in odpravljajo jih kar mogoče hitro in površno. Le bežite v Gorico! Glavarstva tam zunaj poznajo menda samo Gorico, kajti vse polno beguncev se mora pripeljati v Gorico, daši ni Gorica za nje zadnja postaja. Potem pa so zmešnjave. Begunci naj torej sami pazijo, ako že nemški glavarji ničesar ne vedo, da bo njihova zadnja postaja navedena na potnih listinah in ne kratkomalo Gorica. Tako se prihrani obilo stroškov in ne provzroča nepravil.

Begunci iz skupine C tudi prihajajo domov. V uradnem razglasu je bilo sicer rečeno, da ti ne morejo in ne smejo domov, ker so kraji iz skupine C tako razbiti, da ni mogoče prebivati v njih. Velik križ prenašajo ti reveži. Takorekoč zapodili so jih sedaj iz taborišč, kakor so jih nekoč odgnali od doma in pripeljali so jih med razvaline, ki so take, da je vlada odredila, da ni mogoče bivati v dotičnih krajih in torej prebivalci ne morejo dobiti dovoljenja za vrnitev. Ali sedaj vseeno prihajajo in se nastanjajo, kjer morejo. Strašna je njihova usoda, skrb poklicanih faktorjev zanje mačehovska.

Državni poslanec Fon je bil te dni pri cesarju v avdijenci. Z veseljem smo sprejeli poročilo, da je cesarju temeljito razložil naše prehranjevalno stanje in razne druge nepravilnosti, pod katerimi trpi naša soska pokrajina. Pri vladi treba pospešiti brigo za naše po vojni tako hudo zadete kraje.

Promet na progi Jesenice-Gorica - Trst. Na progi Jesenice-Gorica vozita sedaj vedno dva vlaka: iz Gorice ob 4. uri 40 minut zjutraj, v Gorico prihaja vlak ob 2. uri 13 minut popoldne. Na progi Gorica - Trst: iz Trsta ob 9. uri 20 min. dop., v Gorico ob 12. uri 40 minut popoldne; iz Trsta ob 8. uri 26 minut popoldne, v Gorico ob 12. uri 13 minut popoldne; iz Gorice ob 3. uri 38 minut zjutraj, v Trst ob 7. uri 33 minut popoldne; iz Gorice ob 3. uri 31 minut popoldne, v Trst ob 7. zvečer. — Na progi Gorica - Prvačina - Ajdovščina: iz Ajdovščine ob 7. uri 38 minut popoldne, v Gorico ob 9. uri 26 minut (drž. kolodvor), iz Gorice državni kolodvor ob 11. uri 38 minut popoldne, v Ajdovščino ob 1. uri 37 minut popoldne. Ajdovščina - Prvačina: iz Ajdovščine ob 3. uri 12 minut popoldne, v Prvačino ob 4. uri 12 minut popoldne; iz Prvačine ob 4. uri 40 minut popoldne, v Ajdovščino ob 6. uri 3 minute popoldne.

Vedno nesreče. Dan na dan se dogajajo enake nesreče vsled municije, ki je raztresena po deželi in še sedaj ni pobrana in odstranjena. V Vipolžah v Brdih se je ponesrečilo pet otrok vsled ročne granate. Iz Brji na Vipavskem poročajo, da je pripravljaj Kristijan Pečenko ročaj za žago. Dobil je za to primeren kol, ali to ni bil kol, ampak granata v obliki kola. Pečenko leži težko poškodovan v tržaški bolnišnici. V Ivanjemgradu na Krasu so pregledovali barako, pri čemer se je razstrelila ročna granata, ki je ubila 14letnega dečka, očeta pa močno poškodovala. O takih neizgovornih slučajih vsak dan z vseh strani dežele. Opreznosti ni nikdar dovolj, treba pa tudi, da se oblasti zganejo in začno vendar temeljito čistiti deželo. Kaj še take žrtve naj prenaša naš rod po tolikih drugih! To je strašno.

Samo dobro ohranjen in izobražen narod more imeti svojo svobodo in dobro vlado.
K. Havliček.

Politične vesti.

— Rojstni dan cesarice Zite in ljubljanski Nemci. Ljubljanski kazinoi Slovenec vedno očita, da smo izdajalci, da nikdar ne izobesimo zastav, kadar je kaka patriotska slavnost. Pretekli teden je bil rojstni dan cesarice Zite, a ljubljanski Nemci, ki so sicer ob vsaki priliki, če se je šlo za počastjenje nemškega cesarja ali kake nemške zmage, okinčali svoja poslopja z nemškimi in pruskimi zastavami, tokrat z zastavami izostali. Še celo na kazinskem poslopiju, ki ima tudi vojaški značaj, ni bilo niti ene zastave. Ljubljanci smo občudovali nemško zvestobo do cesarske hiše in cesarice Zite, smo pa razumeli, da po govorih, ki so jih govorili Eger in drugi v Gradcu, to ni nič čudnega. Nemška gorečnost do avstrijske vladarske hiše se je čudovito ohladila, odkar je odstopil Černin. Oni hočejo biti zvesti le toliko časa, dokler se vlada po načelu: »Avstrija mora biti nemška«. Drugače pa jo sploh nočejo. Kot poročajo.

— Narodni svet. Iz raznih krajev dobivamo vprašanja, kdaj začne poslovati Narodni svet, ki se je baje ustanovil o priliki oddaje podpisov za deklaracijo v Ljubljani. Poizvedeli smo, da Narodni svet dejansko še ni ustanovljen, četudi so pripravljala dela zanj že končana. Kaj je vzrok, da se ustanovitev tako zavlačuje, ne vemo. Pritrdimo pa, da se nam to ne zdi prav. Ogromno dela čaka Narodni svet in čim preje začne poslovati, tem bolje. Nazadnje bi se lahko zgodilo, da smo v usodepolnih časih, če bi bil na pr. parlament razpuščen itd., brez splošno priznanega narodnega vodstva. Upamo, da bo ob proslavi 30. majnika Narodni svet že ustanovljen.

— Odgoditev parlamenta. Nemcem nikdar ni bilo do parlamenta, ker niso demokratičen narod, ki ne želi soodločevanja ljudstva pri zakonodaji in sklepanju raznih davkov. Oni so bili vedno absolutni, to se pravi, vedno za to, da naj ljudstvo nima nobene besede v državi, marveč le nekaj desetih izvoljenih nemških plemenitšev. Zato so vedno hujskali proti parlamentu in pripravili sedaj vlado do tega, da je parlament odgodila. To se je zgodilo tudi iz strahu pred našimi poslanci, a ravno v času, ko bi država parlament najbolj rabila, ker ljudstvo povsod strada.

— O jugoslovanskem vprašanju je govoril na seji Jugoslovanskega kluba in Češkega Svaza tudi dalmatinski poslanec dr. Trešić - Pavičić, povdarja, da je Dunaj podpiral med Jugoslovani vedno one struje, ki so slabile narodno enotnost. Sedaj hočejo odrezati Slovence od jugoslovanskega naroda, kar pomeni, da se ima tudi Čehom zapreti pot do morja. Ali naš narod dozoreva in spoznava vse nevarnosti dunajske politike. To je v prvi vrsti zasluga Slovencev, ki so najinteligentnejši in najboljši del Jugoslovanstva. Nemci so požrli v stoletnem zatiranju velik del severnih stražarjev Jugoslavije. Toliko dragocenejše nam je to, kar je ostalo in tem odločnejša mora biti naša volja, da ohranimo, kar se je vzdržalo v žilavem odporu zdravo in ponosno. Niti pedisveteslovenske zemlje ne prepustimo tujcu, ki nas hoče ločiti in popolnoma prevladati.

— Jugoslovanski tabor v Postojni dne 5. maja se je sijajno obnesel. Navzočih je bilo nad 6000 poslušalcev. Oddaljenejši so se pripeljali na vozovih, okinčanih z zelenjem in s slovenskimi trobojnicami. Prišli so iz vse okolice, celo odposlanstvo Hrvatice in Srbkinje z Reke. Govorili so dr. Korošec, dr. Ravnihar, dr. Pogačnik in dr. Rybář. Navzočemu okrajnemu glavarju je postajalo vroče, ko je moral poslušati bridke in hude obtožbe naše vlade. V marsikateri točki se je čutil hudo prizadetega. Načelnik Jugoslovanskega kluba je na shodu lahko spoznal, kako probujeno in zavedno ljudstvo so Kraševci in s kako ljubeznijo se oklepa naš narod Jugoslavije. Shodu je predsedoval bivši župan Josip Lavrenčič.

— O ustanovitvi nemške navtične šole v Trstu je poročal na skupni seji Jugoslovanskega kluba in Češkega Svaza dalmatinski poslanec dr. Čingrija, ki je povdarjal, kako je vsenemška ideja premagala državno idejo. Nemška navtična šola v Trstu je za nas Jugoslovane ne le političen, ampak tudi gospodarski udarec. Nemec nas hoče izriniti iz naše tisočletne pozicije ob morju. V živo so zadeti naši najobčutljivejši socialni in gospodarski živci. Poslanec Franta je izvajal: Mi Čehi dobro vemo, da je ustanovitev navtične šole v Trstu zamah s sekuro v same korenine jugoslovanske gospodarske sile, češki narod pa nikdar ne pusti, da bi triumfirala na Jadranskem morju vsenemška ekspanzivnost. — Jugoslovanski klub je podal vladi ostro spomenico proti nemški navtični šoli v Trstu.

— Deželna zastava kranjska. Nemce silno bode v oči slovenska trobojnica, ki je obenem deželna zastava Kranjske. S pomočjo vojaških oblasti so jo hoteli pregnati in vpeljati neko novo rumeno - modro - rdečo, ki so jo rabili nekaj deželni stanovi kranjski in ki jo je pred leti izkopal iz pozabljenosti dr. Pegan. Sedaj je vlada Nemcem ugodila in dovolila, da smejo izobešati to zastavo. Ni veliko upanja, da bi te zastave rešile Nemce. Značilno pa je, kako jim gre vlada na roko.

== **Odstop ministra Zolgerja.** Pretekli teden je odstopil naš rojak Ivan Zolger kot minister. Odstopil je, ker ni hotel podpirati ministrskega predsednika Seidlerja, ki se je popolnoma udingal Velenemcem, stopil v službo pruske politike in napovedal boj Jugoslovonom in Čehom, ki terjajo svoje pravice. Vsled uspehov, ki so jih dosegli Nemci na zapadni fronti, je zrastle greben tudi našim Nemcem in mislili so, sedaj je zopet ugodna prilika, da udarimo Slovence, da jim vzamemo, kar še imajo pravic, sebe pa napravimo trajno za gospodujoč narod. Vpili so in kričali po raznih nemških mestih, posebno v Gradcu in gospod ministrski predsednik se je ustrašil in se vdal predrznim nemškim zahtevam. Obljubil jim je, da bo razdelil Češko tako kot želijo Nemci, ustanovil v Trstu nemško pomorsko šolo, nad Jugoslovane pa poslal biriče in žandarje, ki naj nas zopet tirajo v ječe. Za te načrte je pridobil vse ministre, le naš rojak dr. Zolger se mu ni hotel vdati in je zato raje odstopil. Možato mu je s tem povedal, da avstrijski ministrski predsednik namenoma hoče delati krivico posameznim avstrijskim narodom, jih tlačiti in zatirati in da Avstrija še vedno noče biti država, ki bi bila pravična vsem svojim narodom. Zolger je postal minister, ker ga je vlada rabila, da bi nas vjela na svoje limanice in ker je še hotela pred svetom pokazati, da hoče biti pravična tudi Jugoslovonom. Slovencev in Jugoslovancev takrat niso vprašali, kako o tem mislimo. Zato naši poslanci tudi niso postali vladni podrepniki, marveč so ne glede na Zolgerja pobijali ves čas vlado, ki nam ni hotela izpolniti naših zahtev po jugoslovanski državi. Minister Zolger svojega rodu nikdar ni zatajil in prepričani smo, da je naše koristi možato zastopal tudi pred prestolom. Če pa je sedaj odstopil, nam radi tega ne sme biti žal.

ministra le slepilo Jugoslovancev, ki naj bi nas omamilo, da bi opustili svojo zahtevo po lastni državi, in dokazal je končno, da je iskati za nas rešitve le v nas samih. Njegov odstop škoduje največ vladi in državi — ker pa so vzeli skrb za državo v zakup le Nemci, zato nas ta skrb ne more vznemirjati.

== **Kdo je ovadil ljubljanskega škofa.** V deželnem dvorcu trdijo, da slovensko časopisje ni bilo popolnoma pravilno obveščeno, ko je trdilo, da je ovadil le dr. Lampe pri papeževem zastopniku dunajskem nunciju ljubljanskega škofa, ki da dela proti državi in se brati z liberalci ter škoduje katoliške veri. Lampetu blizu stoječi krogi trdijo sedaj, da je bil dr. Lampe le duševni oče ovadbe, ovadbo pa je izvršil sam dr. Šusteršič in sicer neposredno v Rimu pri papežu.

== **Ozki stiki med ljubljansko policijo in Šusteršič.** Lampetovo »Resnico« so vsak teden bolj očitvidni. Kar trdijo policijski organi, tisto mnenje gotovo zastopa v prihodnji številki »Resnica« in kar zvedo Štefe-Šusteršič-Lampe, tisto poroča dalje policija. Za te trditve je v zadnjem času vedno več dokazov.

== **Polomija.** Šusteršič pridiga teden za tednom, da je politika Jugoslovanskega kluba vedno večja polomija. Ima pa to šmolo, da ga sam v »Resnici« vsak teden silno polomi. Pred štirinajstimi dnevi je trdila »Resnica«, da so naši poslanci »dosegli«, da bodo po Kranjskem zopet splošne rekvizicije žita. Tisti dan, ko je to »Resnica« trdila, je bilo pa naznanjeno, da na Kranjskem in Primorskem novih rekvizicij ne bo, ker so to preprečili naši poslanci. Sedaj zopet trdi »Resnica«, da ga je Jugoslovanski klub polomil, ker se bodo vnovič začela preganjanja in bo vlada brezobzirno nastopila proti jugoslovanskemu gibanju. Vsa javnost je pa prepričana, da so grožnje ministrskega predsednika ničeve in da je on na tem, da bo odfrčal. Že nam je javil telefon, da so odredbe, ki jih je napovedal Seidler, odgodene za po binkošti.

== **Čujte, kaj pravi narodni izdajalec Šusteršič o naših velikih shodih.** Šusteršič in njegovi kompanjoni bi silno radi prirejali po deželi shode in agitirali za svojo osebno politiko, pa si ne upajo. Prvič bi na shodih ne bilo poslušalcev, drugič bi pa ljudstvo, ki je Šusteršičevo izdajstvo spoznalo, njegove shode onemogočilo in Šusteršiču jasno povedalo, kar mu gre. Silno ga pa jezi, da shodi za našo jugoslovansko državo, tako siljajno izpadejo. Jezi ga, da se zbira na njili na tisoče in tisoče naroda, ki zahteva tako

politiko, ki je s Šusteršičem za vedno pomešana. Zato zabavlja na shode, hodi na Dunaj prosit, naj jih prepovedo, ljudi pa, ki shode obiskujejo, zmerja in psuje. Vsi tisoči in tisoči mož in žena, ki ste prisostvovali veličastnim shodom, zapomnite si, da vam pravi Šusteršič, da ste polin nedorasli fantini in deklina, in poulična druhal in vaši shodi komedijantski dirindaj. Tako more govoriti le človek, ki je najet od vlade in nemškutarjev, da izda za mernik leče svoj narod.

== **Slovensko - nemška meja na Koroškem.** Do kam segajo Slovenci na Koroškem, kje je meja med Slovenci in Nemci? Zalostno je to poglavje za nas; kajti neprenehoma smo nazadovali, zelo pa v zadnjih 50 letih. Zanimivo je, kako so razni pisci označili mejo med Slovenci in Nemci. Prvi je označil slovensko-nemško mejo na Koroškem Josip Kindermann, ki je izdal zemljevide z označbo meje leta 1790, in 1809. Seveda so te označbe zelo netočne. Tako je n. pr. označil, da sta Zilska in Kanalska dolina večinoma nemški, ravnotako kraji, ki leže severno od Vrbskega jezera in Celovca. — Jezikoslovec Urban Jarnik je že leta 1827. v »Charinthii« temeljito popisal ponemčevanje Koroške ter navaja v svojem spisu za slovenske mejne župnije severno deželne ceste Beljak-Celovec-Labod: Domačale, Sv. Jurij na Strmcu, Kostanje, Dholico, Brezo, južni del župnije Blatograd, Cajnce, jugozahodni del župnije Krnski grad, Gospo Sveto razen vasi same in deloma vasi Varpja ves, Otmanje, St. Lipš, Djekše, Knežo, Krčanje, Grebinj, Labod in Dravograd. — Leta 1835. so izdali člani celovške okrajne katastralne komisije Kuzel, Launsky in Salzmann zemljevid, v katerem so označili kraji vzhodno državne ceste Celovec - Gospa Sveta kot slovenski. Prilpomnimo, da so bili imenovani sestavljaci zemljevida Nemci in niso bili Slovencem posebno naklonjeni. Po njihovih označbah je šla jezikovna meja do Zgornjih Gorij visoko v Osojskih Turah, potem tik ob Blatogradu, ki pa je po njih mnenju že nemški, mimo Sv. Martina na Polju (Ponfeld) do Krnskega Gradu, od tam severno nad Gospo Sveto in Otmanjami do Krke pri Kovačah (Schmiedsdorf), St. Mihael, St. Urh, Brezovje (Wriesen) in cela občina Spodnji Dravograd so bile še slovenske.

== **Vsenemška polomija v Mariboru.** Da bi posnemali Slovence, so začeli sklicevati Nemci po raznih nemčurskih gnezdih »Volkstages«, na katerih nastopajo proti jugoslovanski državi in rolnijo proti Slovencem. Vsi ti Volkstagi so pa velikanska polomija, ki se z našimi shodi niti od daleč ne morejo primerjati, niti kar se tiče števila udeležnikov, niti navdušenja poslušalcev. Slovencem vlada sedaj shode pod milim nebom prepoveduje. V Mariboru ga je dovolila. Vršil se je preteklo nedeljo in končal z velikansko blamažo Nemcev. Dasi se je vršil shod na Glavnem trgu, kjer je ob 11. dopoldne, ko se je vršil shod, največ šetalcev, vendar je bil shod jako slabo obiskan. Pravih udeležnikov shoda, ki bi bili prišli radi stvari, ni bilo niti sto, pravih Nemcev pa še veliko manj. To se je najlepše pokazalo pri klicih na čast govornikov. Slišalo se je komaj deset glasov pouličnih fantalinov, niti enega odraslega glasu. Ko so Nemci od daleč to javkanje prvič slišali, so se javno zgražali: Skandal so was für Marburg! (Sramota kaj takega za Maribor!) Tudi zastav je bilo silno malo. Na shodu je silno ostro govoril proti cesarski rodbini nemški poslanec Meyer, Mravlag je pa pogreval storijo o dr. Pivkovem izdajstvu in pripovedoval, da so podpisali spodnještajerski Nemci 90% vojne posojila, ki se ga je podpisalo na Spodnjem Štajerskem. Ker so najbrže pripravljali Nemci napade na Slovence in slovenske hiše, zato je bila pripravljena žandarmerija in vojaštvo. Mariborski Nemci imajo sedaj velikega mačka.

== **Nemška nestrpnost in krepak češki odgovor.** Ko so češki poslanci večerjali na Dunaju v rotovski kleti, so jih napadli Nemci in razsajali toliko časa, da so morali oditi. Kmalu so prejeli krepak odgovor. Okraj Telč na Češkem je določen, da bo moral preskrbeti jeseni Dunaj s krompirjem. Ko so v tem okraju na Češkem slišali, da Dunajčani ne pustijo češkim poslancem niti večerjati, so sporočili na Dunaj, naj si preskrbi Dunaj krompir iz kakega drugega okraja, ker bi sicer ostal brez njega. Pameten in pravičen odgovor, ki bo Dunajčane gotovo stregnil.

== **Napisi na železnih so za občinstvo.** Vozil sem se s svojim šestletnim sinčkom v Ljubljano. Dečko je hodil že nekaj mesecev v šolo in je hotel vse čitati, kar je videl. Na napravi, ki je za reguliranje toplote v železničnih vozovih, čita: »warm, kalt«. Moral sem mu razložiti, kaj to pomeni. Pod tem je še stalo: »hideg, meleg« in »caldo, fredo«. Povedal sem mu, da je to isto v madžarskem in italijanskem jeziku. Nato pa reče šestletni deček: »Zakaj pa ni napisano tudi v slovenskem jeziku? Če se Slovenec vozi, naravnava to sem in tja, pa ne ve, kako je prav.« Otrok je v svoji nedolžnosti pogodil resnico, železnična uprava pa ne uvidi, da so napisi za potujoče občinstvo, da torej morajo biti v slovenskih krajih slovenski! Če kdo zahteva to, kar je naravna pravica, pa ga imajo za narodnega hujskača. Ali je otrok, ki še nima pojma o narodnih preprikih, tudi hujskač?

== **Papež je razposlal na vso duhovščino celega sveta okrožnico,** v kateri pravi, da je ostalo vse njegovo prizadevanje za mir zaman in da je edini, ki more prinesiti mir, Bog. Naroča zato duhovščini, da mora na Sv. Petra in Pavla maševati za mir.

== **Mir z Romunijo.** Dne 7. maja je bil podpisan mir med Romunijo ter Nemčijo, Avstrijo, Bolgarijo in Turčijo. Romunija je morala odstopiti Dobrudžo in izgubila tako dohod do Črnega morja ter ob bukovinsko-ogrski meji pas zemlje, v katerem leže vsi prehodi na Ogrsko. V tem delu se razprostirajo velikanski gozdovi, ki so vredni nad tri milijarde kron ter leže bogati petrolejski vrelci. S tem Avstro - Ogrska ni povečala le svojega ozemlja, marveč dobila tudi bogato vojno odškodnino. Poleg tega ostane v Romunski zasedna armada osrednjih držav, za katero mora skrbeti Romunska. Tudi na Donavi je morala Romunska popustiti od svojih pravic in priznati Nemčiji in Avstriji pravico, da smeta imeti na njej vojne ladje. Mir z Romunijo ne odgovarja sporazumno miru, ki naj bi bil brez odstopa zemlje in brez odškodnin. Ta mir bo prej ali slej gotovo še dal povod novim vojnim zapletenjem.

== **Peta zimska vojna.** Angleška, Francija in Amerika napovedujejo novo zimsko vojno.

V češkem duhu.

Te dni se vrše v Pragi v proslavo 50-letnice češkega Narodnega divadla in obenem v spomin prvih ljudskih taborov l. 1868 velike narodne slavnosti. Udeležijo se jih zastopniki vseh slovanskih narodov v državi. Tudi Jugoslovani so pohiteli v Prago kot zvesti prijatelji in zavezniki Čehov. Skupna je naša borba, skupna naša bol, naša skrb in naša nada; skupna bodi tudi naša radost! Okoli 70 Slovencev in Slovencev zastopa naš narod danes na slovanskem kulturnem taboru v Pragi. L. 1868 je zastopal vse Slovence en sam, a cel mož: državni poslanec in dramatik dr. Josip Vošnjak. Mi vsi, ki se nismo mogli udeležiti osebno slavnosti v Pragi, pa smo ondaj z vsem svojim srcem in z vso svojo dušo. Zavedamo se: Čehi so naši najzvestejši, najodločnejši sobojevniki — njihova pomoč je za nas najdragocenejša in najodločilnejša — njihov vzgled je bil in bo za nas najkoristnejši! Čehi so nam dali prve glasbenike, prve skladatelje, prve igralce in pevce, prve opere in drame, Čehi so nam dali vzgled, kako se ustanavljajo in vodijo posojilnice, Čehi so nam dali vzore za naše »bésede«, za naša sokolska in narodna športna društva, Čehi so nas učili ustanoviti družbo sv. Cirila in Metoda, organizirati naše manjšinsko delo, Čehi so bili med nami pionirji v bančni in zavarovalni stroki, Čehi so bili najboljši učitelji našega časnikarstva in s čeških vseučilišč smo dobili svoj narodno najzavednejši ter za resno delo najdiscipliniranejši akademični naraščaj. Treba bi bilo pisati dolgo razpravo, če bi hoteli opisati dobrodejni vzgojni vpliv češkega naroda na Slovence v najrazličnejšem oziru. V današnji težki dobi ima zvest prijatelj in zaveznik stotero ceno. Tudi mi smo Čehom dobri bratje, in Čehi nam to z iskreno hvaležnostjo priznavajo. Želimo, da se naučimo od Čehov neizprosne vztrajnosti, doslednosti, treznosti, marljivosti, štedljivosti in požrtvovalnosti za narod in domovino. Najkulturnejši narod v državi in daleč preko meje so Čehi, a mi Slovenci smo lahko ponosni, da imamo tak slaven in po vsem svetu ugleden — zato pa med Nemci tudi besno sovražni — narod ob svoji strani. Toda to čustvo in ta zavest nam te dni ne smeta zadoščati:

Jugoslovani! Pokažimo z dejanji, ne le z besedami, da smo vredni prijateljstva Čehov! Na čast češkega naroda, v proslavo Narodnega divadla in v spomin onih neumrljivih čeških mož, ki so l. 1868 pogumno začeli prirejati ljudske tabore, tako važne tudi za narodno probujanje našega naroda, treba činov! Zbirajte deleže po 100 K za Slovensko narodno gledališče v Ljubljani, zbirajte darove za naš gledališki sklad, zbirajte prispevke za našo šolsko družbo, za Slov. Matico, za »Domovino«, žrtvujte v katerikoli narodni namen: glavno je, da se te dni v češkem duhu spominjate svoje domovine in njenih kulturnih potreb! Zrno do zrno, kamen do kamna! Bodimo veliki v svoji ljubezni, ki je brez žrtev mrtva, da postanemo veliki kot narod! Naše geslo bodi torej te dni: Jugoslovani za Čehi!

Mi nočemo poginiti, živeti hočemo, nalašč! In kazalec življenja kaže kvišku, k luči; le tam je bodočnost, le tam svoboda. Na dan z zakopanimi talenti: naš človek mora stopiti enakovreden v kolo razsvetljenih; in ker nas je malo, naj bo vsak najpogostejši deležen prenovljenja, da postavimo svojo vojsko v uma svetli boj. Proč z gospodo, ki se zabava s potvorjeno kulturo vrhu nevednih, zaničevanih stotisočev; pravi Slovenec je s ponosom kmet in kmet ostane, dokler hoče živeti. Čas kliče pionirje, ki poneso prosveto v zadnjo siromašno kočjo, zakaj nihče ne iztrebi naroda, ki bo segal, trdo zaraščen v svoji zemlji, z duhom do najvišjih zvezd!

Vladimir Levstik: Gadje gnezdo.
(»Ljublj. Zvon«, marec 1918.)

Tedenske vesti.

— K slavnostni petdesetletnici Narodnega gledališča v Pragi, ki se vrši od 16. do 18. maja se je odpeljalo nad 80 Slovencev. Slovensko Matico zastopajo župan dr. Ivan Tavčar, prof. dr. Pavel Grošelj in dr. Fr. Ilešič, Glasbeno Matico Matej Hubad in dr. Mantuani, slovensko gledališče Fr. Govekar in dr. Grafenauer, Ciril Metodovo družbo dr. Ravnihar, slov. pisatelje in ljubljanski Zvon Oton Župančič, upodablja joče umetnike slikar Jakopič, Dorn in Svet pisatelj Fr. Finžgar, slov. Sokolsko zvezo Kajzelj, Splošno slov. žensko društvo ga. Fr. dr. Tavčarjeva s celo vrsto dam, Krščansko socialno zvezo dr. Debevec in Cilka Krekova, Izvrševalni odbor napr. stranke Adolf Ribnikar, Slov. ljudsko stranko dr. Iz. Cankar, Socialno demokracijo Anton Kristan, Slov. Narod dr. Kramer, Klub nar. napr. deželnih poslancev dr. Novak, Planinsko društvo Rozman Rudolf, Maks Hrovatin in trgovci Ogorevc, trgovsko društvo Merkur trgovci Jelačin in več drugih trgovcev, Trgovsko in obrtniško zbornico Iv. Knez, Poleg teh še celo vrsto drugih Slovencev iz Ljubljane in dežele kot iz Kranja, Tržiča, Radovljice, Vipave, Krškega.

— Ubogi invalidi. »Arbeiter Zeitung« prinaša ukaz vojnega ministrstva, ki ukazuje invalidom in jim grozi z zapornim, ako ne vrnejo vojaške obleke, kadar izstopijo iz vojaške službe. Ker civilne obleke, ki jo je invalid pustil, ko je vstopil v vojsko, ni nikjer več, vprašuje »Arbeiter Zeitung«, kaj naj store invalidi: ali naj se dajo zapreti, ali naj hodijo goli okrog? Že itak imajo slabe obleke na sebi, domovina pa jim v zahvalo za to, da so jej žrtvovali roko ali nogo, jemlje še te cunje.

— Za notaria v Kamniku je imenovan dr. Fr. Horvat, dosedaj notar v Brežicah.

— Nemškega govorjenja je med Slovence, osobito med ljubljanskim ženskim svetom in vobče mestnim po vsem Slovenskem na našo žalost in sramoto še vedno veliko preveč. Človek res ne vé, čemu na rovaš naj pripiše to bedasto razvado. Vpletanje nemških besed v slovenske stavke, vpletanje nemških stavkov v slovenski razgovor, to je še vedno žalosten preostanek iz polpretekla dobe naše zaspanosti in nezavednosti. Kaj treba gotove ljudi res s kolom udariti po glavi, da razločijo, kaj je prav in kaj ni prav? Posluževati se po nepotrebnem jezika onega naroda, ki nas naravnost zbesnelo tlači ob tla, ki v svoji oholosti nima niti najmanjšega čuta za naše pravične zahteve na podlagi naših ogromnih žrtev na krvi in premoženju, — ne pomeni nič manj nego priznavanje, da ima ta narod pravico nas tlačiti. Mar naj danes v dobi deklaracijske politike, ki je vse naše narodno življenje posvetila in blagoslovila, začnemo zopet od kraja z narodno vzgojo nekaterih mlačenčev?! Pojdite v Prago in na celo Češko in na prstih ene roke boste lahko sešteli vse Čeha, ki bodisi na ulici, bodisi doma izpregovore po nepotrebnem le eno nemško besedo!

— Kdo naj nas straži in varuje? V mirnih časih smo imeli vedno dovolj žandarjev, ki so stikali okrog za postopači. Sedaj, ko jih potrebujemo, pa je orožnik prav redka prikazen. Odposlali so jih na vse strani. V zadnjem času jih je moralo tudi več — n. pr. 8 Koroškega okoli 50 — oditi v Ukrajino rekvirirat žito. Pa ni žita in ni orožnikov. Doma pa kradejo tatovi, da je strah in groza. Povsod same ženske, starci in otroci, a nikjer varuhov. Ljudje so v večnem strahu.

— Prav po srednjeveško. Pišejo nam: Dne 2. maja se je pripetil v Javorju nad Šmartnim pri Litiji sledeči slučaj: K enemu največjih posestnikov tistega kraja sta prišla dva moža v spremstvu orožnika ter so zahtevali, naj jim pokaže vsled ukaza glavarstva zalogo krompirja. Dekla, ki je bila sama doma, se je branila, češ, naj pridejo takrat, kadar bo gospodinja doma. Slavna rekvizicija pa je strla vrata kleti, vzela 150 do 170 kg krompirja ter ga pustila jedva 50 kg. Rekvirirani krompir so takoj naložili

na voz in odpeljali — na grad Wagenšperk vojvodinji Meklenburški. Kaj naj stori gospodinja sedaj z ostalimi 50 kg krompirja na velikem posestvu? Sama z dekle ogromnega dela storiti ne more, brez hrane pa danes nihče delati neče. Res je danes solšno pomanjkanje, in nikdo bi se nad tem slučajem ne zgražal toliko, ako bi se odyzeli krompir razdelil med revno, stradajočo ljudstvo. Sveta jeza pa zagrabi človeka, ko vidi, da celo oblasti, ki so za pravico nastavljenе, krivično postopajo. Tudi ta slučaj izpričuje, kako zelo je potrebno, da si zgradimo svojo demokratično Jugoslavijo. Sicer pa še posvetimo v to gnezdo.

— Roparja na Jančevem. Na Jančevem sta hodila od hiše do hiše dva roparja-vojača in povsod zahtevala denarja in zlatnine, češ, da jih pošilja oblast. Nabrala sta že precej plena, nazadnje so ju pa domači moški le vjeli in oddali vojaški oblasti.

— Po rakitniški planoti in Krimu se klati več volkov in medvedov, ki prihajajo iz turjaških gozdov, kjer jih ščitijo.

— S Kočevskega nam poročajo: Na kočevskem okrajnem glavarstvu leži nad 5000 prošelj za podpore po vpoklicanih nerešenih. Ne pomagajo ne pismene ne ustne prošnje. Na glavarstvu se ne zmenijo, žene in otroci pa stradajo. Zahtevamo, da se osnuje posebna komisija, ki naj reši prošnje in poleg tega še pregleda, v kakem razmerju se delijo podpore Slovincem in v kakem kočevskim Nemcem.

— Prehranjevalna nadzornika okrajnega glavarstva v Kočevju Ganselmayer in Verderber imata dvojno mero pri pregledovanju in rekviriranju živil, strogo za Slovence in milejšo za Nemce. Govorijo se najrazličnejše vesti, ki jih bomo priobčili, če se bodo ponavljale.

— Samonemške razsodbe izdaja okr. komisija za preživljanje v Kočevju, dasi spada pod kočevsko glavarstvo več tisoč Slovencev. Ali je to mogoče na Kranjskem?

— Na stotine slovenskih otrok se pomeni v kočevskih ljudskih šolah, a slovenski deželni šolski svet ne stori ničesar proti temu. Kakor na Koroškem znajo slov. otroci tudi na Kočevskem samo nemški pravopis.

— Majniška deklaracija. Z ozirom na dopis iz Domžal v 14. števil. »Domovine« nam sporoča Antonija Krel, da sta podpisali obe z materjo jugoslovansko deklaracijo.

— Pot v Trst za Nemce. Občinski svetniki dunajskega mesta se tudi strašijo Jugoslavije. Podali so predlog, v katerem nastopajo proti vsaki jugoslovanski državi, povdarjajo pa posebno, da pot v Trst k morju kot pot svetovne trgovine mora biti ohranjena in zagotovljena brezpogojno za trgovino in promet Dunaja in sploh nemških mest za vse čase. Slovan nima torej pristopa na to pot svetovne trgovine in nima nič opraviti pri morju in na morju.

— Zahteva po nemški navtični šoli v Trstu brez stvarnih razlogov. O nemški navtični šoli v Trstu piše »Information« v uvodnem članku: Vlada je nemškim nacionalcem obljubila tudi popolnoma nemško navtično šolo v Trstu. Proti temu bi se ne moglo ugovarjati, ako bi se ta zahteva opirala na stvarne razloge. Nemci v Avstriji niso obmorski narod, kakor Italijani, Hrvati in Slovenci. Nemci so notranji narod, kakor Čehi in Poljaki. V Trstu je 11.000 oseb izpovedalo nemški občevelni jezik, med temi mnogo takih, ki slovensčine niso mogli, Italijanščine pa ne hoteli izpovedati. Težnje, katerim naj bi sledil ta zavod, so agitatorične, narekuje jih najgolejša osvojevalna politika, katere cilji se določajo deloma od zunaj. Za tujstvo pa v Trstu ni mesta, pa naj izvira odkoderkoli.

— Iz Središča nam pišejo: V preteklem tednu smo opazili okoli ene popoldne aeroplan. Letel je zelo nizko in videlo se je, da nekaj ni v redu. Zadel se je na Grabah ob vrh visoke jagnedi. Nadporočnik je skočil iz aeroplana in se neznatno opraskal, podčastnik pa se je zapletel in letalo mu je zlomilo obe nogi, eno celo dvakrat. Prepeljana sta bila v bolnišnico v Ormož. Hotela sta poleteči z Dunaja v Beograd. — Toča je dne 4. maja močno pobila vinograde v lutomerskih gorah. Največ so trpeli bregovi Rojs, Vinski vrh in Brebrog. — Ob ogrski in hrvat-

ski meji imamo straže, da se ne spravlja nič živil tja, kjer imajo več kot mi. Odtod pač samo za drag denar dobivamo živila; zato je smešno, če se misli, da bi mi, ko se nam je vse rekviriralo, na ono stran meje živila spravljali.

— **Hrvatska zagrebska opera gre v Trst** in priredi ondaj tekom junija 29 opernih predstav ter dva simfonična koncerta. Predstave se bodo vršile v gledališču »Politeama Rosetti«. Uprizori se 9—11 raznih oper, pri katerih bo gostovalo več odličnih pevcev in pevk.

— **Stavke v Gradcu in okolici ter v Pulju.** Od 7. do 13. maja so štrajkali delavci kovinskih tovarn v Gradcu in okolici — kakih 12.000 ljudi — zaradi slabe prehrane, dalje zaradi nadaljevanja vojne, slabih izvidov na mir, neizvršenih obetov v demilitarizaciji obratov itd. Sporočili so svoje pritožbe ministrskemu predsedniku dr. Seidlerju, ki je obljubil po možnosti odpomoč. 12. in 13. maja so šli delavci zopet na delo. — Dne 3. maja pa so začeli stavkati vsi delavci ladjedelnice Cosulich v Pulju. Istega dne so nehali delati tudi vsi delavci vojnega arzenala. Potem se je razširila stavka še na tramvajске uslužbenke. Stavka je nastala zaradi splošne delavske nezadovoljnosti ter deloma tudi zaradi vesti o stavkah po drugih mestih v Avstriji. Trdnjavski komisar in poveljstvo luke sta izdala manifest, ki pozivlja delavce naj se vrnejo k delu. 6. maja so skoraj vsi delavci začeli zopet delati.

— **Zagorske novice.** † Josp. Zimmermann. Dne 12. t. m. smo položili k večnemu počitku Jospa Zimmermanna, trgovca in posestnika. Rajniki je bil tih in miren narodni delavec. Pred 30 leti je prišel v Zagorje kot trgovski sodnik, nato si je ustanovil lastno trgovino in dom. Bil je med prvimi, ko se je leta 1892 ustanovil »Sokol« in razširjal je sokolsko idejo, ki jo je prinesel iz Ljubljane. Zvest svojim načelom kot »Sokol« je tudi ob smrtni uri pokazal, ker je zahteval, da ga morajo na mrvski oder položiti v sokolskem kroju. Velika zasluga gre tudi njemu, da se je naša »Posojilnica« tako močno gospodarsko razvila. Neumorno se je trudil za njen blagor. Neštevilna množica se je udeležila pogreba. »Sokol« korporativno z zastavo, »Požarna bramba« in šolska mladina so ga spremili na zadnji poti. Dragi rajnik Joško, Ti ki si ljubil svoj narod nad vse, si v resnih časih, to je bilo takrat, ko je še bilo Zagorje umetno nemško, nevstrašen stal v prvih vrstah in Tebi gre veliko zaslug, da je danes Zagorje zavedno slovensko. — Ob Tvojem svežem grobu pretakamo grenke solze, ker s Teboj smo izgubili mnogo. Mirno spavaj v slovenski zemlji, Tvoja duša in Tvoj duh bode ostal nam zvest vodnik. — Nesreča. V nedeljo, ko je vozil preužitkar Jernej Medved svate, se mu je na Lokah splasil konj, razbil je voz in njega težko poškodoval. — Vojak do smrti povojen. Dne 7. maja je med Zagorjem in Savo povozil brzovlak domobranca Petra Stepančiča iz Mitrovice. Ponesrečenca so pokopali na Savi. — Razobesimo zastave dne 30. maja ob obletnici naše deklaracije. Vsaka narodna hiša naj pokaže ta dan, da smo vsi edini in da hočemo imeti svobodno Jugoslavijo. V nedeljo vsi na shod v Trbovlje. Dobro bi bilo, da gremo skupno in pokažemo s tem, da smo zavedni Slovenci.

— **Velik požar.** V Andritzu pri Gradcu je zgorel dne 1. maja električni mlin. Zita je zgorelo poldrugi vagon. Požarne brambe so omejile požar na glavno poslopje, ki je do tal pogorelo. Škoda je jako velika.

— **Posebna železniška policija.** Iz Budimpešte javljajo, da uvedejo zaradi vedno ponavljajočih se tatvin posebno železniško policijo za vse avstrijske in ogrske železnice. Monarhijo razdele na 32 železniško — policijskih okrajev. Na Dunaju in v Budimpešti bo uradoval po en šef te policije.

— **Samomor.** V zaporih celjskega magistrata se je obesil 36letni posestnikov sin Franc Stigel iz laške okolice. Bil je na sumu, da je nekje vlomil in pokradel. Bil je tudi dezertar. — Utopljenko so našli v Dravi pri St. Janžu na Dravskem polju. Spoznali so jo kot služkinjo Pavla Rokavca iz Maribora. Umrtila se je iz strahu pred posledicami ljubezni.

— **Krvava drama v Pulju.** 46letni četovodja Friderik Slezak, znan pijanec in surovež, je bil zadnje čase silno ljubosumen; očital je ženi nezvestobo, jo povsod zasledoval in jo zapiral v sobo. Dne 6. maja bi moral iti mož spat v vojašnico, a je ostal doma in se do treh zjutraj prepiral z ženo. Ob petih je vstal, vzel v kuhinji sekuro ter je udaril ženo po glavi. Toda udarec je bil preslab; žena je vstala iz postelje in zbežala v kuhinjo. Mož je šel za njo in ji s kuhinjskim nožem prerezal vrat in prebodel še obe dlani na rokah. Žena je bila na mestu mrtva. Slezak se je sam javil vojaški oblasti.

— **Tatvine.** V Homcu je prišel zvečer na dvorišče Nastranovega mlinarstva, za katerega se ni nihče zmenil. Vzel je iz skladišča več vreč moke in zdroba in se odpeljal. Čez nekaj dni so ga orožniki izsledili. — Dva transmijska jermena sta izginila iz Repičeve žage v Zapužah, dolga 6 in 8 metrov. — 1000 zavojčkov tobaka so ukradli neznani tatovi na tržaškem južnem kolodvoru.

— **Strela je udarila** dne 1. maja v opekarno grofa Thurna v Sorgendorfu pri Pliberku. Udarilo je v strelovod; ker je bila strelovodna napeljava pretrgana, je udarilo v poslopje. Pregledali so vse, a nikjer ni bilo videti nikakšnega ognja. Zvečer pa je začelo mahoma goreti. Požar se je tako hitro razširil, da ni bilo možno gasiti. Rešili so samo par jermenov s strojev in nekaj modelov. Tovarna je že leta 1916. pogorela na neznani način. Sedaj je bila baš iznova dogotovljena in bi bili v kratkem začeli delati opeko.

— **Nezgode.** V Trstu se je sprl Friderik Padovan v neki gostilni v ulici Tesa z nekim čevljarjem. Iz gostilne grede sta se še vedno prepirala in Padovan je udaril čevljarja s pestjo, čevljar pa je odgovoril z nožem. Padovan je nevarno ranjen, čevljar pa je izginil. — Vdova Ivana Camernikova v Ljubljani je vtila na dva petroleja, ker se drva niso hoteli vneti. Steklenica je eksplodirala, goreči petrolej jo je obžgal po životu, obeh rokah ter po obrazu. — 11letni Janez Ropret v Zgornji Senici je vstopil po nepravilnosti roko v slamoreznicu in si jo je prerezal.

— Pri Sv. Katarini je 17letni Janez Meglič s cigareto prižgal vojaško patrono, ki se je razletela in ga poškodovala na desnem očesu in po obrazu. Na enak način se je ponesrečil tudi 17letni Ignacij Zupan, kajzarjev sin v Podbrezju, ter je dobil težke poškodbe na obeh rokah. — V Kopačnici je zagnal 11letni Anton Biček granatni vžigalnik ob kamen, da se je razletel. Težke poškodbe sta dobila pri tem osemletni Vlačav Frieh in osemletna Justina Jeran. — Tovorni vlak 451, ki vozi iz Maribora v Celovec, je dne 6. maja povozil 24letno Ottilijo Maher iz Sela pri Zrelcu. Splasil se je, je konj in povzročil nesrečo. — Ranjeno so pripeljali v bolnišnico. — Na Vresju pri Celovcu je v soboto, dne 4. maja začela goreti vojaška baraka, ki je do tal pogorela. Škoda je velika. Tudi moštvo je zgorela imovina.

Ludvik Kusman iz Rifenberga, star 9 let, se je igral z vojaško patrono, ki jo je našel na polju. Patrona je eksplodirala in ga znatno ranila na rokah. — V Trstu je padel 12letni Rajmund Pajer z voza in si zlomil nogo. Odpeljali so ga v bolnišnico. — Blizu postaje v Litiji so našli pred par dnevi težko ranjenega črnovojniškega trenskega vojaka Frana Udoviča. Peljal se je na dopust v občino Kolovrat in je bržčas padel ponoči iz vlaka. — V Trstu je zblaznel neki Vecchiet, pripeljal konja na trg, ga vpričo ljudi zaklal in razkosal, da bi — pregnal lakoto. — V Trstu je prisilil Hubert Valentinič, da je skočila iz tretjega nadstropja na dvorišče svojo ženo, ker mu je bila nezvesta. Obležala je težko poškodovana. — V Ljubljani se je ubil pri gasilskih vajah 15letni pleskarski vajenec Zgone. Padel je raz 24 m visoko lestev. — V Savo je skočila 68letna Marija Taufer iz Zgor. Loga. — Na Savi je povozil brzovlak vojaka Štefanoviča iz Slavonije, ko se je peljal domov. — V Trstu je vrgel iz ljubosumnosti svojo ženo skozi okno A. Kolauti. — Na Ravnicah na Goriškem je našla mala deklica nekaj smodnika in ga vrgla v štedilnik. Zgorela je sama, šest drugih oseb je bilo opečenih.

— **Darovi,** ki jih je prejela »Domovina«: Za dr. Krekov spomenik je nabral I. Poljšak v Pliskovici 113 K. Tvrdka Fr. Derenda v Ljubljani je darovala mesto venca na krsto g. Cimpermana v Zagorju ob Savi 50 K dijaškemu podpornemu društvu Domovini. — Dijaški kuhinji Domovine v Ljubljani so darovali ob priliki krsta prvorojenja Janeza Bundrova na Grabnu v Kamniku 50 kron. — Srčna hvala!

Listnica uredništva in upravnistva.

G. M. J. v Hrastniku. Obrnite se za pojasnila na županstvo v Sošanju. — Številka 15. je popolnoma pošla, tozadevnim reklamacijam ne moremo ustreči.

Obnovitev dvozveze.

Te dni sta se sestala v nemškem glavnem stanu cesar Karel in cesar Viljem, da obnovita zvezo med obema državama. Določila pogajanj, ki so se vršila ob tej priliki, niso prišla v javnost, ker so se vršila pogajanja tajno med državniki in se zatrijuje, da je prišlo le do sporazuma v posameznih temeljnih točkah, dočim bo pogodbo izdelala posebna komisija. Iz nemških političnih krogov pa prihajajo vesti, ki pravijo, da se je zveza med Avstro-Ogrsko in Nemčijo podaljšala za 25 let, da je bila sklenjena vojaška konvencija in da je prišlo do sporazuma v gospodarskih in carinskih — političnih vprašanjih, tako da bosta obe državi v bodoče tudi gospodarsko čim ožje združeni.

Vojni dogodki.

Italijansko bojišče. Z italijanskega bojišča čujemo dan na dan, da je celotno bojno delovanje jako živahno. Artiljerija deluje, patrolje, letalci. Vršijo se boji za hrib Corno, katerega so bili Italijani napadli. Angleži so napadli 10. in 11. t. m. kotorski zaliv v Dalmaciji. Angleški letalci so metali bombe ali uspeha niso dosegli nobenega. Italijani se pripravljajo, da slovesno proslave po celi državi obletnico napovedi vojne Avstriji, hoteč vzbuditi novo zanimanje za vojno, ki traja že tri leta in je prinesla Italijanom samo izgube. V enajstih soških bitkah je padlo 634.000 Italijanov. V jesenski naši ofenzivi 1917. so imeli Italijani mrtvih 800 oficirjev in 36.000 mož, ranjenih 3200 oficirjev in 120.000 mož.

Na francoskem bojišču je nastopila daljša pavza, ki jo izrabljajo na obeh straneh za priprave za novo nad vse doseganje silno bitko. Pričakovati je bilo enotnega nastopa na francosko — angleški in na italijanski fronti, a se je, kakor je videti, ta načrt za nekaj časa odložil.

— **Nove vojne napovedi.** Pretekli teden sta napovedali dve novi srednjoameriški državi Nikaragua in Guatemala Nemčiji in nam vojno. Nikaragua ima pol milijona, Guatemala pa 2.100.000 prebivalcev. Kmalu bo vsa Amerika v vojni proti nam.

Ker narod potrebuje v teh težkih časih vse svoje sile, kliče vse in vsakogar! Če kdaj, v teh časih je potreba, da si zvesto pogledamo iz obraza v obraz, da si sežemo v roke, še strnemo v eno vrsto. — Strahopetec je, kdor zdaj trepeče, da bi se mu ob takem zblizanju morda ne odkrnila ta ali ona mrvica njegovih strankarskih načel in njegovega svetovnega naziranja. Prijatelji, zdaj gre za življenje in smrt! Jaz upam v življenje! In takrat, kadar si uresničimo to pravo življenje, takrat si bomo zopet pogledali v oči in se povprašamo: Kdo si? Kako misliš ti? Ali si mi brat ali nebrat? — Zdaj pa je vrsta ena, je prapor en sam!

Ivan Cankar
(»Očiščenje in pomlajenje.«)

Raznoterosti.

— **Ali Nemci v tej vojni res največ žrtvujejo na krvi in premoženju?** Nemci vedno vpijejo, da žrtvujejo v tej vojni največ krvi in premoženja od vseh drugih narodov v Avstriji. Je pa to tudi res? Poglejmo si nekoliko razmere med Slovenci in Nemci pri Svetem Lenartu v Slovenskih goricah, kateri trg je v nemških rokah. Prvi služijo, razven bolnikov in starcev, do zadnjega moža na bojnem polju. Nekateri izmed njih so že prelili svojo kri za domovino. Za vojna posojila so odšteli Slovenci s svojimi denarnimi zavodi že čez 1.000.000 kron. A kaj so pa žrtvovali in storili Nemci za domovino? Vsi so lepo ostali doma iz javnega obzira neobhodno potrebni, ker je pri Nemcih že vsak posameznik »javni obzir«. Tako ima peščica prebivalcev pri Sv. Lenartu od vojaške službe oproščenega mesarja Sollacka, lektarja Aubla, dimnikarja Herbsta, sedlarja Pukschütza, davkarja Ryzienkega, grobarja Senekowitscha, mešetarja Schütza itd. Ti opreščenosti so seveda po svojem poklicu za dobrobit prebivalstva pri Sv. Lenartu neobhodno potrebni. Brez njih bi ne bilo obstanka. Pa mislite, da ti ljudje žrtvujejo kaj za vojno posojila? Niti vinarja, in to kljub temu, da so nekateri postali vsled vojske pravi bogataši. Ja, če bi se Nemci povsod tako žrtvovali kakor pri Sv. Lenartu, potem bi bilo vojske že davno konec. Vemo, da se Nemci tudi drugod glede svoje krvi in denarja niso prenačili. Zato pa naj o svojih žrtvah lepo molče in za »žrtve«, ki so jih storili v zaledju, ne zahtevajo od vlade še odškodnine.

— **Pristnost e. kr. osrednje statistične komisije.** Vsak Slovenec pozna Kočevje pod tem starim imenom. Toda v uradnem splošnem seznanu občin in krajev Avstrije iz leta 1915. (tako seveda tudi v prejšnjih izdajah) poznajo pač mesto z imenom »Laibach, Ljubljana«, ne poznajo pa mesta »Gottschee, Kočevje«, temveč le »Gottschee«. Sploh so v sodnem okraju kočevskem zamolčali 79 slo-

venskih krajevnih imen, vedoma in nameno ma z a m o l č a l i. Kajti v posebni izdaji za Kranjsko (Leksikon občin) so vsa ta zamolčana imena lepo navedena. Ni treba še pripominjati, da se nasprotno v »splošnem seznamu« blesti pred slovenskim imenom, če je le mogoče, še nemško krajevno ime, in najsib se taka bedasta spaka, ki si jo je za zabavo pred leti izmislil kak grajski valpet. Kako je s slovenskimi imeni po drugih slovenskih deželah, si iz tega lahko vsak sam domisli. Predno bo zopet ljudsko štetje, se bo moralo birokratijo parlamentarnim potom tudi v tem pogledu prisiliti do najnavadnejše dostojnosti. Zato smo to priobčili in ker se le prerado o pravem času prezre. Seveda, Bog ne daj, da bi v rajhu izvedeli — navadno se vpogleduje le velik »splošni seznam« — da živi v kočevski vojvodini nemara tudi kaj Slovencev in se sliši slovenska beseda!

== **Disciplina mora biti.** Nemška vlada se trudi na vse možne načine, da bi pomnožila zaradi vojne razredčene ljudske vrste. Sedaj je izdala razne paragrafe proti preprečenju zaroda. To je popolnoma prav. Ampak ne vemo, če bodo tukaj paragrafi kaj opravili. Vlada naj izboljša raje socialni položaj mater in otrok, poskrbi naj, da matere ne bodo prisiljene delati podnevi in ponoči v tovarnah, potem se uredi rodbinsko življenje samo od sebe tako, da bo tudi državi ustrezno in dobi sčasoma zopet dovolj vojakov.

Živila, ki jih ni več. V zadnjih stoletjih smo se navadili v Evropi na mnogo živil, ki jih naši pradedje niso uživali, ker jih niso poznali. Taka živila so začela prihajati v Evropo šele, ko so si osvojile evropske države v ostalih celinah velikanske kolonije in začele z njimi trgovati. Nanje smo se tako navadili, da smo mislili, da jih ne bomo mogli nikdar več pogrešati. Svetovna vojna, ki nas je odrezala od celega sveta, nam jih je odvzela in kmalu odrastejo otroci, ki teh živil sploh ne bodo poznali. Taki živili sta na primer riž in kava. Riž raste v močvirnih ali umetno dobro namočenih zemljah, kjer je tudi dovolj gorkote. Velikanske množine pridelajo riža na Kitajskem, Prednji in Zadnji Indiji, Japonskem, pa tudi v Italiji, Zedinjenih državah in Nemški Srednji Aziji. Vse te zemlje so za nas zaprte in zato nimamo več riža. Uvažal se je k nam predvsem iz Zadnje Indije (Siam, francoske Indokitajske) in Italije za letnih 30 milijonov kron. Popolnoma je zmanjkalo tudi kave. Največ kave se pridelava v Braziliji (dv tretjini vsega pridelka), dalje v Srednji Ameriki in v Aziji v nizozemski Indiji na otoku Java. Trgovina s kavo je najbolj cvetela na Nizozemskem. Od tam se je uvažala v vse evropske države, izvzemši Angleško, kjer pijejo več čaja kot kave. V Avstro-Ogrsko se je uvažalo vsako leto za več kot sto milijonov kron kave. V trgovini s kavo je igral tudi Trst jako važno vlogo. — Tudi čaja (ruskega) se je pri nas vedno več popilo. Čaj raste na Kitajskem, Japonskem, otoku Ceylonu in Prednji Indiji. Iz Kitajske se je uvažal čaj preko Ruske v velikih množinah v Evropo.

* **Zakon proti razširjanju spolnih bolezni.** Najhujša kuga svetovne vojske so spolne bolezni, ki so se strahovito razširile in prišle v kraje in v rodbine, kjer so bile prej popolnoma neznane. Velika nevarnost teh bolezni tiči v strašnih posledicah. Tresavec, ki se splošno smatra za najnedolžnejšo spolno bolezen, lahko povzroči slepoto novorojenih potomcev. Sifilis se podežuje in prenese še lažje. Pri potomcih povzroča duševne in druge hude bolezni. V Nemčiji pripravljajo zakon zoper razširjanje spolnih bolezni. Državni zbor zahteva kazni za vsakega, ki bi se vdal spolnemu občevanju, čepravno vé, da je spolno bolan. Zakon bo prepovedal zakonito zdravljenje spolnih bolezni po nepoklicanih ljudeh. Za pravilno lečenje bo skrbela tudi vojna uprava, ki bo spolno bolne obdržala v lazareti, dokler ne preneha nevarnost okuženja.

* **Žena — lastnina države.** Kakor poročajo kijeviski listi, pripravljala delavska vlada v Chovalinsku v Saratovski guberniji v Rusiji za sovjeto v Moskvi načrt zakona, ki določa med drugim: »Vsako dekle po končanem 18. letu je lastnina države in je pod strogo kaznijo dolžno oglastiti se v pisarni svobodne ljubezni, da se vpiše v seznam.« — Dekleta, ki so se vpisale v seznam, imajo pravico, da si izberejo kateregakoli moškega v starosti od 19.—50. leta za skupno življenje. Izbrani moški mora to izbrati sprejeti in ne more ugovarjati. Če je moški, na katerega je padla izbira, oženjen, tudi žena nima pravice temu ugovarjati. Tudi moški si zamorejo izvoliti katerokoli izmed deklet, zapisanih v teh seznamih. Moža ali ženo pa je mogoče izbirati samo enkrat na mesec. Pisarna »svobodne ljubezni« je

popolnoma samoupravna. Če se gre za interes države, si lahko mož izvoli ženo tudi proti njeni volji. Otroci iz takega skupnega življenja postanejo lastnina republike. Delavska rada je prepričana, da je tak zakon, če se sprejme, v stanu popolnoma iztrebiti prostitucijo.

* **Samo 60.000 prebivalcev v Benetkah.** Švicarski listi poročajo, da je po izpraznitvi Benetk iz strahu pred sovražnikom ostalo tam samo 60.000 prebivalcev. Prej jih je bilo 170.000.

* **Iz strahu pred Nemčijo v smrt.** Reuterjev urad poroča, da se je londonski milijonar, tovarnar Brandauer zastrupil z veronalom. Bil je interniran, a bi se imel v kratkem vrniti v Nemčijo, ker je rojen Nemec. Brandauer je zapustil pismo, v katerem pravi, da mu je ljube umreti, kakor pa vrniti se na Nemško, kajti strah pred smrtjo ni nič v primeri s strahom pred povratkom v Nemčijo.

* **Cudna devetdnevica.** V konjiškem okraju razširjajo Nemci in nemškutarji sledeče dopise: »Uns treibt nicht Eroberungssucht, uns treibt der unbeugsame Wille, den Platz zu bewahren, auf den uns Gott gestellt hat.« (Nas ne vodi pohlep po osvojitvi, nas vodi nevpogljiva volja, ohraniti si mesto, na katerega nas je postavil Bog.) Te besede nemškega cesarja mora vsaka oseba 9 dni zaporedoma vsak dan drugemu znancu pisati ter pridejati vsakokrat naročilo, naj znanec tudi tako dela. Razširjevalci tega evangelija so sklenili, da morajo razpusti to »verigo dopisov« preko vse Avstrije. Kdor bi prejel tak dopis, a bi ga ne oddal dalje, temu obrne sreča hrbet za vedno. Kdor pa se ravna po navedenem naročilu, doživi devet dni veselo presenečenje. — Ljubim Nemcem in nemškutarjem je »pohlep po osvojitvi« zmešal glave.

* **Vojni minister Zedinjenih držav severne Amerike** Daniels je imel v New Yorku govor, v katerem je proglasil, da je Amerika vse ukrenila, da bo poslala v Evropo nič manj kakor 12 milijonov vojakov.

* **Nekaj za nedemokrate.** Naslov »hochgeboren« velja pri ljudeh, ki se na take srednjeveške brkljarije ozirajo, za mnogo višjega, nego naslov »hochwohlgeboren«. Zdaj naj nam pa kak baron, ki je »hochwohlgeboren«, ali pa kak grof, ki je »hochgeboren«, pojasni sledečo uganko: V nekem oblastvenem dopisu se titulira neko damo meščanskega stanu, ki je pa rojena grofica, s »hochwohlgeboren«, torej z nižjim naslovom, nasprotno pa neko grofico, ki po rojstvu sploh ni bila plemkinja, s »hochgeboren«. Mi demokrati bi mislili v svojem omejenem podložniškem razumu, da je poudarek na besedi »hoch« le v zvezi z »geboren«, da je torej za tiste, ki delajo razločke med »višino« stanov, merodajna pač okoliščina, v kako »visoki« rodbini je bil kdo rojen in kake krvi je. Ali pa se to presoja morda čisto drugače, namreč po nadstropjih, in je bila ona pomeščanjen grofica rojena sicer brez zdravstvenih nepravil (»wohl«), toda, recimo, le v drugem nadstropju, ona pogrobljena meščanka pa v tretjem nadstropju ali celo podstreho?

* **Ženske uslužbenke v armadi.** Tekom zadnjega leta nastavlja avstrijska vojaška uprava v velikem številu tudi ženske, ki delujejo kot uradnice, šivilje, prodajalke, perice, kuharice, tvorniške delavke, snalilke, točjalke itd. Število teh vojaških nastavljenk znaša nad 40.000. Plačane so dobro, a imajo tudi hudo, naporno delo ter imajo zlasti tam, kjer so obdane od vojakov, silno težko stališče. Sedaj se je ustanovila zanje »komisija za žensko varstvo«.

Odgovorni urednik: Emil Vodeb.
Tisk »Narodne Tiskarne« v Ljubljani.
Izdaja: Konsorcij »Domovine«.

Izhaja vsak petek.

Naročnina za tekoče leto 12 K, za pol 6 K.

Posamezne številke 24 vin.

Uredništvo: Mestni trg štev. 17, II.

Upravišтво: Sodna ul. št. 6, priti. desno

Inserati po dogovoru.

Mali oglasi.

Za vsako besedo je naprej plačati 20 vinarjev v denarju ali znakmah. Besede z debelimi črkami stanejo 30 vinarjev.

Viničar oženjen, najrajši brez malih otrok, razumen in pošten, če mogoče z varščino, se sprejme za letošnjo jesen za velik vinograd v brežiškem sodnem okraju. Pogoji ustno. Poleg plače ima na razpolago oranico in svinjake ter mleko. Ponudbe na upravišтво tega lista pod »Viničar«.

Kupujte le domač izdelek, to je: **Emona** priznana najboljši pralni prašek. Dobiva se v vseh prodajalnah.

Delavci vsake starosti se sprejmejo proti dobri plači na delo. Zglasijo naj se v c. in kr. kemični tovarni v Mostah pri Ljubljani.

Kislo vodo

in vino razpošilja

A. OSET, p. Guštanj, Koroško.

Kostanjev in hrastov les

vsako množino, od 10 cm debelosti naprej, kupi po najvišji ceni

Josip Cizel, na Polzell, Štajersko.

Jadranska Banka

Podružnica Ljubljana.

Delniška glavnica: . . . K 12.000.000.

Rezerve: okrog . . . K 1.000.000.

Centrala: TRST.

Podružnice:

Dubrovnik

Dunaj

Kotor

Metković

Opatija

Spiljet

Šibenik

Zader

Sprejema:

Vloge na knjižice in jih obrestuje po čistih 4%.

Vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju. — Dviga se lahko vsak dan brez ozira na moratorij. Rentni davek plača banka iz svojega.

Kupuje in prodaja:

Devize, valute, vrednostne papirje itd. srečke c. kr. razredne loterije.

Eskontira:

Menice, devize, vrednostne papirje itd.

Izdaja:

Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

Daje predujme:

na blago, ležeče v javnih skladiščih.

Prevzema:

Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzjavni naslov:

JADRANSKA.

Telefon št. 257.

Ljubljanska kreditna banka

v Ljubljani.

Delniška glavica . . K 10.000.000.—

Rezervni fond . . . K 2.000.000.—

Podružnice:

v Splitu, Celovcu, Trstu, Sarajevu,
Gorici (t. č. Ljubljani) in Celju.

Sprejema

vloge na knjižice in na
tekoči račun.

Nakup in prodaja vseh vrst vrednost-
nih papirjev, deviz in valut. Vnov-
čevanje kuponov, izžrebanih zastavnih
pisem in obilgacij.

Nakazila in kreditna pisma.

Borzna naročila.

➡ Promese ➡
k vsakemu žrebanju.

➡ Posojila ➡
na vrednostne papirje.

Eskontovanje menic.

Sprejemanje
vrednostnih papirjev v
hrambo in oskrbovanje.

Stavbeni krediti.

Aprovizacijski krediti.

Poslovnica

c. kr. avstrijske državne
loterije.

Mestna hranilnica ljubljanska

Prešernova ulica šte. 3,

naivečja slovenska hranilnica

je imela koncem leta 1917 vlog K 66.800.000
hipotečnih in občinskih posojil „ 27.000.000
in rezervnega zaklada „ 2.000.000

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4⁰/₁₀,

večje nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lično domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%, izven Kranjske
pa proti 5¹/₄% obrestim in proti najmanj 1% ozir. ³/₄% odplačevanju na dolg.

**V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno
Kreditno društvo.**

Tvrdba: M. Rosner & Comp.

veležganjarna v Ljubljani

oddaja cenjenim odjemalcem fino, pristno blago lastnega izdelka:

**slivovico, sadjevec, brinjevec, konjak in
vino vermouth**

➡ po ugodnih cenah. ➡

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

registrirana zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po čistih

4¹/₄ %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje
posojilnica sama za svoje vložnike.

Rezervni zaklad K 1.000.000.

Hranilne vloge K 23.000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Prva južnoštajerska

vinarska zadruga

v Celju

reg. zadr. z omejeno zavezo

priporoča svoja priznana dobra šta-
jerska, zajamčeno pristna vina vseh
vrst po zmernih cenah.